

KNJIŽNIČARSKE NOVICE

letnik 25, številka 4/5, 2015

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Martina Rozman Salobir

Odgovorna urednica: Mojca Trtnik (e-pošta: mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si)

Tehnični urednik: Jani Pečenko

Uredniški odbor: Tomaž Bešter, Janko Klasinc, Meta Kojc, Veronika Potočnik, Gorazd Vodeb, Damjana Vovk

Naslovnica: fotografija Mattia Brunello

Naklada: 260 izvodov

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o. Ljubljana

Naročila in odpovedi tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic: knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-148

Naročnina za leto 2015: 50.00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30.00 EUR za dostop do elektronske oblike

Spoštovane knjižničarke, spoštovani knjižničarji,

vesela sem, da vas zopet lahko nagovorim v novi številki *Knjižničarskih novic*! Za nami so poletni in sproščujoči dnevi, ko smo si lahko malo oddahnili in si nabrali moči za nove delovne podvige. Tokratna dvojna številka zopet prinaša pestro vsebino in dokazuje, kako vsestranski smo knjižničarji.

Poleg že ustaljenih rubrik tokrat objavljamo tudi Manifest o internetu, ki ga je leta 2014 objavila IFLA. Pred kratkim sem nujno potrebovala internet, zato sem se na poti domov ustavila v eni izmed splošnih knjižnic. Presenečeno sem ugotovila, da imam za brezplačno pregledovanje po svetovnem spletu na voljo le petnajst minut! Vsaka nadaljnja uporaba pa se zaračuna po veljavnem ceniku. Kljub prijaznosti knjižničarke in dejstvu, da mi je brezplačni časovni okvir tistikrat zadostoval, sem knjižnico zapustila z nekoliko grenkim priokusom in ugotovitvijo, da brezplačen dostop do interneta v knjižnicah ni več tako samoumeven. Prav zato se mi zdi Manifest o internetu še več kot dobrodošel!

Mojca Trtnik,
odgovorna urednica

KAZALO

Hvalnica mobilnosti, apel k premikom	4
Sledovi »ljubeznive vede« med listi Nukovih starih tiskov	6
O manifestu o internetu 2014	8
Manifest o internetu – IFLA 2014	9
Prvo srečanje potujočih knjižnic na Madžarskem: Pecs 2014	10
Rezultati inventure v Narodni in univerzitetni knjižnici (2010-2015)	13
Konferenca Nov začetek za Evropo: odpiranje obdobja inovacij oziroma Evropskega raziskovalnega prostora inovacij, Bruselj, 22.–23. 6. 2015	14
Skupščina EBLIDE, foruma NAPLE in 23.konferenca EBLIDA	15
Knjižnice – kam in kako naprej? – 14. dnevi specialnih in visokošolskih knjižnic, Lovran, 13.–16. 5. 2015	18
Knjižnica na oslu – ideja iz Kolumbije	21
Ptujski in ormoški knjižničarji obiskali knjižnico Monošter	23
Druženje v domu starejših Rakičan	24
Kulturni dan v Kosovelovi knjižnici Sežana	25
Strokovno izpopolnjevanje referenčnih knjižničark Centralne medicinske knjižnice na Univerzi v Yorku	26
Pregledna razstava ob 100-letnici akademika pom. akad. dr. Antona Vratuše	28
Iz dnevnega tiska	29

Hvalnica mobilnosti, apel k premikom

Ob vsej obrabljenosti fraze, da je življenje svojevrstno potovanje, se človek z njo težko ne strinja. Tako tisti, ki plove po površini in se prepušča toku, kot oni, ki išče globlje in reflektira, sta podvržena neprenehnemu spreminjanju, če to želita ali ne. Čeprav se morda na prvi pogled ne zdi, skozi življenje lažje potuje tako, da se prilagajamo in presegamo doseženo. To seveda ne pomeni, da človek ob tem pozablja na svoj izvor, na njemu lastno identiteto. »Spreminjaj mnenja, ohrani principe kot drevo zamenja liste, a črpa iz istih korenin«, je modra prispevka klasika Victorja Hugoja. Zlahka jo razpletemo tudi tako: vsako potovanje, izlet, premik iz konstrukta urejene vsakdanjosti, kokona domačnosti, iz samozadovoljstva, torej iz človeku prav tako usojene udobjaželjnosti, je humanistično dejanje, saj gre za samopreseganje, ki človeči in človeka hkrati postavlja med in ne nad/pod drugega.

Takšna izhodišča so vgrajena tudi v temelje knjižnice in vsi, ki s(m)o ji pripadni, moramo ta endemični humanizem imeti vseskozi pred očmi. Živimo namreč v času, ki vzpodbuja zlasti osnovne človekove nagone, ne pa povsem dosegljive civilizacijske norme. Hkrati se izgublja avtoritete, izginjajo razsodniki, prej trdna izhodišča in stališča so relativizirana, slehernik je zmeden od mnogoterosti vidikov. V takšnih okoliščinah se nezadržno in korenito spreminja tudi bistvo in poslanstvo knjižnice. Že nekaj časa je jasno, da sta njen obstoj in vloga tesno zvezana z zmožnostjo prilagajanja hitrim tehnološkim spremembam, ki jim je podvržena sodobna družba, ne smemo pa pozabiti tudi na tiste manj vidne transformacije, ki se zrcalijo v paradoksih, nevarnostih, dilemah. Knjiga npr., če hočemo ali ne, počasi, a zanesljivo sestopa s piedestala in postaja zgolj eden od medijev – trend upada izposoje je ireverzibilen in kalkuliramo lahko, da knjigi v perspektivi grozi marginalizacija v smislu ponovnega poelitenja. Če se s tem upravičeno napoveduje dvom v ustreznost nadaljnjega poimenovanja knjižnice kot knjižnice, pa je ta po drugi strani že našla nov kanal in je na dobri poti k novi identiteti. Sodobna knjižnica se namreč pospešeno odpira navzven, v prostor in med ljudi, nekdanja trdnjava znanja in referenčni informacijski center postajata vse bolj pretočna platforma, vozlišče najrazličnejših silnic, ki jih morda najlažje zgoštimo pod dežnikom obstoja, interesov in krepitev civilne družbe v najširšem pomenu. Hkrati se knjižnica, v skladu s zeitgeistom, vse manj sramežljivo spogleduje s trgom in tržno logiko. Gre za potezo, ki je nujna za preživetje, a hkrati prinaša nevarnost, da potrošniška mentaliteta začne nažirati njeno humanistično substanco, s tem pa zbanalizira knjižnično bistvo. Ob tem se postavlja vprašanje, okoli katerega se lomijo kopja: ali naj se knjižnica povsem prilagodi, zlije z (manipuliranim) uporabnikom (in s tem sodeluje v navidezni demokratičnosti, farski sodobnosti) ali pa, na demokratičnih izhodiščih, ohrani določen nivo arbitrarnosti, dosledne vsebinske relevance, s tem pa zlasti družbene odgovornosti. Vse naštetu so le nekatera od vprašanj in dilem, ki jih prinaša nova knjižnična paradigma. Od blizu in v praksi jo je aprila in maja 2015 v sklopu evropskega programa mobilnosti Erasmus + opazovala osmerica knjižničarjev, ki

bodo v prihodnosti verjetno soustvarjali razvoj slovenskega knjižničnega prostora. Pobuda za projekt Knjižničarji v svetu – čez planke nad zaplankanost, ki je štirim dvojicam omogočil dvotedensko gostovanje v nekaj najuglednejših evropskih knjižnicah, je prišla s strani Zavoda Jara. Poleg spoznavanja trendov in novih pristopov, prenosa dobrih praks, seznanjanja domače knjižnične javnosti z novostmi in navezovanja stikov s kolegi v tujini, je bil eden od glavnih ciljev izstopa iz realnosti slovenskega knjižničarstva zlasti premik v razmišljanju oz. potrditev tega, kar smo mlajši že slutili, slišali in videli – namreč, da so potrebni odločni koraki onkraj zidov in platnic. Pravzaprav sta domišljen pogum in proaktivnost skupna imenovalca principov delovanja knjižnic gostiteljic v danskem Tårnbyju, Helsinkih, Zadru in v Barceloni, torej v Tårnby Hovedbibliotek, Helsingin kaupunginkirjasto, Gradski knjižnici Zadar in v Bibliothèques de Barcelona.

Gostovanja na evropskem severozahodu in severu ter na mediteranskem jugu in jugozahodu prinašajo mnogo najrazličnejših vtisov in spoznanj (zainteresirani se lahko z njimi podrobneje seznanijo v blogu, ki smo ga udeleženci mobilnosti dnevno pisali). A kako vesolje spraviti v orehovo lupino, kot sta dilemo njihovega filtriranja, zgoščevanja in sinteze posrečeno opisala kolega, ki sta bila na Danskem? Vsekakor gre za dvosmernost. Na eni strani smo imeli možnost za temeljit vpogled v drobne sisteme knjižnic v štirih raznolikih evropskih državah, v načine njihovega delovanja in v različne pristope do zadev, ki so karakteristične za katerokoli knjižnico. Večinoma so tovrstni vtisi in spoznanja tesno zvezani z mentaliteto gostiteljev in okoliščinami, v katerih tamkajšnje knjižnice delujejo. Seveda takšno zavedanje ne pomeni, da se marsikaj videnege ne da prenesti v slovensko okolje. Hkrati tudi ni potrebna nobena frustriranost nad stanjem doma, saj po idejah in kreativnih pristopih zlahka pariramo. Po drugi strani se ob preseku spoznanj jasno kaže, da je paradigmatška tranzicija, ki jo ponazarja vodilo »from collection to connection«, v knjižnicah gostiteljicah praktično že zaključena in so te upravičeno trendsetterke. Vsekakor je bilo na vseh postajah mobilnosti razvidno, da v fokusu sodobne knjižnice ni več zbirka oz. z njo povezana izposoja, s katerima se knjižničarji (še vedno) radi ponášamo, ampak uporabnik. Lahko bi rekli, da ima v »novi« knjižnici ta vedno prav. Vse se vrti okoli zadovoljevanja, prepoznavanja in preverjanja njegovih potreb in želja, uresničevanja njegovih idej, upoštevanja nasvetov, prilagajanja, kolegialnosti, vzpodbujanja participacije pri preobrazbi knjižnice in (dobesednega) odpiranja prostora, kar po drugi strani vodi do večje samostojnosti, kreativnosti in odgovornosti uporabnika. Posledično je s tem zvezana odprtost knjižnice brez osebja, funkcioniranje t.i. maker space-ov, ki so zaživi zlasti na Danskem in Finskem, izvajanje storitev, ki tradicionalno niso vezane na knjižnico (npr. izdelava potnih listov, izposoja koles, možnost najema ali odkupa umetniških del, koriščenje glasbenega studia ali šivalnega stroja), in uporabniško generirani dogodki, ki vzpodbujajo in krepijo medgeneracijske in skupnostne vezi.

Knjižnica se torej simbolično izenačuje z uporabnikom, mu prihaja naproti. Čeprav se marsikje na prvi pogled zdi, da je temelj takšnega pristopa sproščenost in zlasti improvizacija, pa sta ključni karakteristiki tega procesa načrtnost in organiziranost, ki ju pogojujeta poznavanje sveta in razmer okoli sebe. Nič se ne prepušča naključju, kaj šele stihiji, vse se vedno znova preizprašuje, novitet in svežih pristopov se lotevajo celovito. Na kratko: (samo)premislje, načrtovanje, izvedba in vrednotenje dajejo rezultate. Vse to spremlja birokratska urejenost in doslednost, ki je v svojem bistvu popolnoma drugačna kot v Sloveniji – doma si npr. zelo želimo debirokratizacije, ker uradniška miselnost s togostjo hromi potenco in duši razvoj. Poanta njenega obstoja, kot dokazujejo primeri gostiteljic, je v tem, da nove pristope in premike ažurno integrira v sistem. Gre za varovalo, da dobri projekti ne izzvenijo v prazno, kreativno brbotanje pa ne zdrsne v kakofonijo, ampak v znosno, če že ne v simfonično ubranost. Organiziranost pri gostiteljicah torej ni jarem, ki ga nalagajo kreativcem in vizionarjem, da jim pristržejo peruti, ampak njihova fleksibilna opora in zrcalna slika.

Novi paradigmi so lastne tudi iniciativnost, odprtost in večsmerno povezovanje. Prav vse gostiteljice so vzorčni primeri, kakšno vlogo si lahko knjižnica izbori v okolju. Čeprav so infrastruktura, politično podpora, vizionarstvo ali celo civilizacijski nivo pomembni vidiki v celotni zgodbi, pa se ključni kapital vsake knjižnice skriva v uporabnikih. Nobena druga ustanova namreč ne premore tovrstne potencialne širine in globine »vpliva« ter socialne, gospodarske, kulturne, nazorske, torej vsakršne diverzitete. Kot takšna je knjižnica idealen kanal in izhodišče oz. most med najrazličnejšimi silnicami v družbi: lahko je socialna ustanova, ki zbližuje ranljive socialne, etnične, kulturne skupine, lahko je ključna kulturna institucija, ki povezuje sorodne ustanove in akterje v prepleten organizem, lahko je posrednica med družbenim in privatnim interesom, lahko je platforma sinergij, ki je zanimiva tudi tržno (tukaj prednjači zlasti IT področje, pri nas pa je še vedno povsem zanemarljiv vidik trženja kulture in prepoznavanja njenega razvojnega potenciala). Gostiteljice poseben poudarek namenjajo prepoznavanju in angažiranju lokalnih potencialov. Ponovno gre za večsmerni uvid: v fragmentiranem in diverzificiranem svetu tudi knjižničarji vedno težje sledijo odpiranju novih horizontov, zato se protagonisti za vse več vsebin in aktivnosti išče onkraj zidov knjižnice. To so bodisi vrhunski strokovnjaki iz različnih področij, bodisi lokalni poznavalci, nevladniki, zainteresirani posamezniki s posebnimi znanji in – prostovoljci. Kolegici, ki sta bili v Zadru, sta izkušnjo s slednjimi opisali kot »igro, kjer ni poražencev«, v Barceloni pa je prostovoljstvo v knjižnicah trenutno ena osrednjih zgodb: prostovoljci s knjigami oskrbujejo starejše in gibalno ovirane, negujejo stike z npr. bolj izolirano kitajsko skupnostjo, vodijo bralne klube, skrbijo za knjižnični vrt, ipd. Pogled z distance kaže, da je prostovoljstvo (v dodelanih okvirih) nekakšna avantgarda, preko katere je knjižnica neposredno in organsko povezana z okoljem, s tem pa iz prve roke izve, kakšne so silnice na terenu. Druga, manj osebna plat povezovanja z okoljem pa je aktivna vloga pri iskanju medsektorskih sinergij.

Najlažje jo pojasnimo ob primeru: več knjižnic v zaledju Barcelone in na katalonskem podeželju se je ob pomoči regijskega urada za knjižnice povežalo z lokalnimi vinarji. Rezultat je vrhunsko vino, ki ga ponujajo/tržijo na policah ob knjigah. Projekt na domišljen način promovira segment katalonske kulture in dediščine, hkrati pa z ustrezno promocijo in prilagojenimi vsebinami dopolnjuje lokalno ekonomsko in turistično sceno. Vprašanju ali ne gre morda za dvomljivo križanje poslanstev, je sledil povsem človeški odgovor, da sta literatura in vino neločljivo povezana, če pa to prinese kaj dobrega še komu drugemu, toliko boljše.

Za slovensko okolje in knjižničarsko miselnost, ki sta upravičeno navezana na knjigo, pa je morda najbolj zanimiva domoznanska dimenzija. Strah, da bi s posvojitvijo nove paradigme ogrozili na knjigi, kulturi in jeziku temelječo slovensko identiteto, je namreč odveč – vsaj tako kaže katalonski primer (Slovenci namreč lahko s katalonsko »zgodbo« še vedno povlečemo marsikatero vzporednico). Veliko narodotvornega in narodoohranitvenega brbotanja lahko prevzame domišljena organizacija domoznanske dejavnosti. Poleg tega, da je množica lokalnih in regionalnih vsebin lepa prispodoba družbene polifonije, ki izhaja »od spodaj« in ne izključuje nikogar, je domoznanstvo lahko podlaga tudi za rast uravnoteženega, nespolitiziranega domoljubja. Čeprav smo v obeh primerih v Sloveniji na dobri poti, pa se je potrebno zavedati, da samo zbiranje, kopičenje, digitaliziranje lokalne zgodovine, zgodb in vsega ostalega ni dovolj. Nastajajoč digitalni arhiv je treba aktivirati, ga počlovečiti, torej vključiti v projekte, v katerih so dejavni zlasti uporabniki. Povsem logično so najbolj zanimiva ciljna skupina starejši, ki radi delijo spomine, izkušnje in modrosti, najbolj primerna skupina za zbiranje, komuniciranje in interakcijo z njimi pa odraščajoči. Večplastnih pozitivnih učinkov seveda ni težko predvideti.

Ob koncu še nekaj besed o okoliščinah, ki so spremljale mobilnost. Resnično gre za privilegij, tudi s povsem človeškega vidika. Prav vsem udeležencem nam je skupna ugotovitev, da na tak način spoznaš še mnoge druge plasti tuje dežele, predvsem pa njene ljudi. Razveseljivo je tudi, da je tokratni projekt zajel slovensko »periferijo«, torej tudi manjše knjižnice in takšne, ki si bodo za udeležanje nove paradigme še morale zagotoviti ustrezno infrastrukturo. Hkrati je izjemno pomembno, da možnost gostovanja v tujih knjižnicah dobi čim več knjižničarjev – in odločevalcev. Preprosto gre za to, da je za premike, za spremembe v načinu razmišljanja, potrebno imeti sogovornike na obeh straneh mize. »Nova« knjižnica namreč črpa svojo moč in kapital iz odprtosti, pretoka in povezovanja. In prav tukaj je množica argumentov, na katere se lahko oprejo njeni zagovorniki in promotorji.

Klemen Brvar,
Mariborska knjižnica

Sledovi »ljubeznive vede« med listi Nukovih starih tiskov

Ob katalogizaciji starejšega gradiva smo naleteli že na marsikatero zanimivo sled nekdanjih bralcev. Poleg nepogrešljivega stoletnega prahu smo našli tudi številne pozabljene popisane lističe, sprešane muhe in druge insekte, odtise robov kozarcev rdečega vina in ostanke hrane, vabila na poroke, posetnice, ne nazadnje pa tudi različne stisnjene in posušene rastline, med katerimi tako kot danes prevladujejo deteljice. Ob pregledu ene od izdaj knjige »Herbario novo« italijanskega zdravnika, botanika in pesnika Castoreja Duranteja pa smo se še posebej razveselili, saj smo ugotovili, da se nekatere posušene in sprešane rastline, ki smo jih našli v njej, skladajo z opisi in ilustracijami konopljike, zvezdice (kurjih črevc), pelina in praproti.

Slika 1: Konopljika (foto: Sonja Svoljšak)

Avtor herbarija, Castoreo Durante, naj bi se rodil okoli leta 1529 v umbrijskem mestu Gualdo Tadino in umrl leta 1590 v Viterbu. V Perugiji je leta 1567 končal študij medicine. Na priporočilo kardinala Girolama Rusticcija je postal glavni zdravnik na dvoru papeža Siksta V. Njegovo delo »Herbario novo« je bilo prvič izdano leta 1585, prinaša pa opis zdravih rastlin oziroma zelišč iz Evrope ter iz vzhodne in zahodne Indije. Prvo izdajo je ilustriral Leonardo Parasolet da Norcia, medtem ko tretja izdaja vsebuje lesoreze, ki jih je naredila Leonardova žena Isabelle. Opisi in imena posameznih rastlin so v italijanščini, grščini in latinščini, vsebujejo pa podatke o njihovi obliki (zunanosti), habitatu (bivališču) in uporabnosti za medicinske namene. Znanih je enajst izdaj tega dela, natisnjene pa so bile v Italiji, Nemčiji in Španiji.

Izvod iz Narodne in univerzitetne knjižnice je izšel leta 1667 pri založniku, tiskarju in uredniku Giovanniju Giacomu Hertzu, ki je deloval v Benetkah med letoma 1646 in 1697.

Slika 2: Pelin (foto: Sonja Svoljšak)

Z rastlinami so se sicer prvi sistematično ukvarjali stari Grki. Prvi pomembnejši avtor je bil Teofrast (371–287 pr. n. št.) s svojima deloma »De historia plantarum« in »De causis plantarum«. To sta prva spisa, ki prinašata sistematično klasifikacijo, pa tudi navodila za pripravo zemlje, rast in oploditev rastlin, njihovo uporabo v kuhinji in medicini ter kategorizacijo rastlin glede na njihovo velikost, habitat in način razmnoževanja. Predhodnik botanikov je rastline spoznaval in gojil v lastnem botaničnem vrtu, potoval je po Grčiji, iz oddaljenih dežel pa so mu rastline prinašali tudi vojaki Aleksandra Velikega. Teofrastova »De historia plantarum« je bila prvič objavljena v latinskem prevodu Theodorja Gaze v Trstu leta 1483 in je tudi prva botanična knjiga, ki je bila natisnjena. V grščini pa je bila natisnjena v Benetkah med letoma 1495 in 1498 pri Aldu Manuziju. V antiki je nastalo še eno pomembno delo s tega področja, ki je imelo izjemen vpliv vse do renesanse. To je bila enciklopedija z naslovom »De materia medica« grškega zdravnika in botanika Dioskorida (ok. 40–90), ki je vsebovala praktične napotke o uporabnosti več kot petstotih rastlin za vsakodnevno zdravljenje. Ker je Dioskorid kot vojaški zdravnik rimske legije veliko potoval, je imel možnost spoznavati medicino in zdravilne rastline Evrope, Azije in Afrike. Poleg že poznanih lastnosti rastlin je Dioskorid dodal še poglavja o načinu njihovega nabiranja in hranjenja, uporabi v terapevtske namene ter ilustracije. Štejemo ga tudi za očeta farmakopeje, saj je opis posamezne rastline

strukturnal na posebne razdelke: 1. ime rastline, sinonimi in slika, 2. lokacija (rastišče) in botanični opis, 3. delovanje, 4. medicinska uporaba, 5. stranski učinki, 6. doziranje, 7. nabiranje, priprava in skladiščenje, 8. identifikacija podobnih rastlin ter 9. veterinarska uporaba.

Slika 3: Praprotn (foto Sonja Svoljšak)

Srednjeveški herbariji in farmakopeje so bile večinoma kompilacije, ki so nastale na podlagi Dioskoridove enciklopedije. Z renesanso so rastline, ki so jih raziskovalci prinašali z najrazličnejših potovanj, postale predmet živahnega preučevanja, trgovanja ter izmenjave med raziskovalci, popotniki in zbiratelji, pri čele pa so nastajati tudi prve večje zbirke in botanični vrtovi. Tisk je informacije o rastlinah ter njihovi (upo)rabi še dodatno širil, botanika pa se je znašla pred velikim izzivom poimenovanja in klasifikacije številnih že poznanih in novoodkritih rastlinskih vrst.

Scientia amabilis oziroma ljubezna veda, kot je raziskovanje in preučevanje rastlin poimenoval slavn botanik Carl von Linné (1707–1778), je predvsem v obdobju razsvetljenstva pritegnila številne zdravnike, farmacevte in znanstvenike, ne nazadnje pa tudi laične oboževalce rastlin. Ni mogoče z gotovostjo trditi, kdo je bil botanik oziroma ljubitelj rastlin z današnjega slovenskega ozemlja, ki je vstavljal rastline v Durantejev herbarij, poleg tega pa spisal še dve dodatni abecedni kazali, ki ju najdemo kot samostojen listič in kot dodatno uvezane liste pred tiskanim abecednim kazalom. Omenjeno izdajo »Herbario novo« sicer navaja katalog knjižnice Žige Zoisa, a verjetneje je, da je bila prvotno del zbirke Žigovega brata Karla, ki se je intenzivno ukvarjal z rastlinoslovjem in imel tudi prvi botanični vrt na Slovenskem.

V Žigovo knjižnico, ki jo je sicer leta 1823 odkupila predhodnica Narodne in univerzitetne knjižnice, licejska knjižnica, bi knjiga lahko prišla po Karlovi smrti leta 1799.

Literatura in viri:

1. Botanika, Enciklopedija Slovenije, 1 zv. A–Ca, str. 347–349.
2. Durante, Castore. Uporabljeno 23. 2. 2015. <http://viaf.org/viaf/32116434>, <http://thesaurus.cerl.org/cgi-bin/record.pl?rid=cnp01876422> in http://en.wikipedia.org/wiki/Castore_Durante.
3. Herbarij, Enciklopedija Slovenije, 4 zv., Hac–Kare, str. 14–15.
4. Hertz, Giovanni Giacomo. Uporabljeno 23. 2. 2015. <http://viaf.org/viaf/120095790>.
5. Praprotnik, Nada, Baron Nikomed Rastern (1806–1875) in njegov herbarij, Argo, 51/1 (2010), str. 120–128.
6. Priroda i svijet. Uporabljeno 23. 2. 2015. <http://www.plantea.com.hr>.
7. Voss, Wilhelm, Versuch einer Geschichte der Botanik in Krain (1754 bis 1883) = Poskus zgodovine botanike na Kranjskem (1754 do 1883). Celje: Društvo Mohorjeva družba: Celjska Mohorjeva družba, 2008.

Urša Kocjan, Sonja Svoljšak,
Narodna in univerzitetna knjižnica

OPRAVIČILO UREDNIŠTVA

V prejšnji številki (letn. 25, št. 3, 2015, str. 16) nam je pri članku avtorice Melite Ambrožič Tkanje strokovnih vezi s hrvaškimi knjižničarji ponagajal tiskarski skrat. Izpadla je navedba avtorice fotografij Ljiljana Črnjar. Obema kolegicama se iskreno opravičujemo.

O manifestu o internetu 2014

Lansko leto (2014), je IFLA oz. iniciativa FAIFE, ki deluje znotraj te krovne knjižničarske organizacije, objavila *Manifest o internetu*. Relativno kratek dokument je seveda v prvi vrsti nujno potreben, a takoj zatem, spričo očitnih razvojnih silnic, ki obvladujejo informacijsko družbo zadnjih nekaj let, prebuja vprašanje o njegovem resničnem razlogu biti. Zakaj potrebujemo dokument o nečem tako očitnem kot je zagotovitev dostopa do interneta? In zakaj ga potrebujemo knjižničarji, tisti, ki se na informacijski kočiji nekako že skozi zgodovino venomer peljemo na kozlu ali se nanj vseprek skušamo prebiti? Ali vemo, kaj tam piše? Kako je potrebno brati ta dokument? Ga jemljemo resno?

Vsekakor se zdi nadvse pomembno, da se sprehodimo čezenj in povprašamo teh nekaj kratkih vrstic, kaj je na stvari.

V resnici je Manifest o internetu 2014 nadgradnja, posodobljen dokument, ki ga je IFLA objavila že v 2002. Podenjen se je podpisala FAIFE, ki je iniciativa znotraj IFLE in se ukvarja z obrambo ter promocijo osnovnih človekovih pravic, ki so opredeljene v 19. členu *Splošne deklaracije človekovih pravic* (Združeni narodi). FAIFE se ukvarja s svobodo dostopa do informacij in svobodo izražanja, kolikor se vse to povezuje s knjižnicami in knjižničarji. Zato je Manifest o internetu nekaj, ker nedvomno spada v njihovo domeno. Ta je v resnici zelo kratek, ob običajni tipografiji v dolžino ne meri več kot 50 vrstic klasičnega A4 formata. Razdeljen je na štiri dele, v katerih se sprva ukvarja z opredelitvijo knjižnic, informacijskih služb in interneta; sledi stališče IFLA do prostega pretoka informacij in svobode izražanja ter vloge, ki jo pri tem nosijo knjižnice in informacijske službe; zadnji del pa se nanaša na uresničevanje manifesta.

Logika besedila sama je pravzaprav izjemno enostavna. In, kar je še najbolj pomembno: z njo se absolutno strinjamo. Vse se lahko strne v stavek, da morajo knjižnice in informacijske službe zagotavljati brezplačen dostop do interneta. Morajo in pika. Vse ostalo je *Zakaj in Kako*. Internet je seveda, če odmislimo vse tehnične opredelitve, nekakšna vstopna točka v enake možnosti za doseganje želene stopnje participacije v poznavanju dejstev in dogajanja sveta okoli nas. Prepoznan je bil kot vir, ki omogoča najhitrejšo in najbolj zgoščeno (so)bivanje novic in znanja, h kateremu, še posebno v www, torej spletu, lahko prispeva vsakdo in od njega prav tako jemlje vsakdo, le da ima omogočen dostop do interneta. Slednji, navkljub nujnosti, ki jo narekujejo zakonitosti informacijske družbe, žal ni brezpogojno dostopen in brezplačen povsod. Zato ti dve premisi ne gresta najbolje skupaj: če so humanistična, politična in kulturna načela sodobnega sveta lahko utemeljena na enaki možnosti udeležbe, ki je pogojena z dostopom, je potrebno kar najbolj izničiti neenakosti, ki ovirajo takšen dostop do interneta.

In da, seveda so. Temelj, na katerem tudi Manifest gradi svojo stavbo, je v slavnem 19. členu *Deklaracije ZN*, ki pred vse postavlja univerzalno pravico do svobode mišljenja in izražanja ter pravico iskanja, sprejemanja in širjenja informacij. Tako nekako, skrajšano. In tako je potrebno le še vezivo, ki skupaj drži ta osnovni temelj in željo po kar najmanjši možni neenakosti dostopa do interneta.

Tu v sistem pridejo knjižnice in informacijske službe. Te ne le, da lahko služijo kot kustosi 19. člena Deklaracije, temveč je to njihova osnovna dolžnost. Dostop do interneta je tako ena od osnovnih storitev, ki jih knjižnice morajo zagotavljati. Skupaj seveda z informacijskim in medijskim opismenjevanjem, zagotavljanjem zasebnosti in spodbujanjem raziskovalnega duha ter praktično vsakršne ustvarjalnosti. Način, kako je potrebno Manifest uresničevati, pa, zanimivo, ne gre v vodstvene uredbe in pravilnike knjižnic samih, temveč nagovarja predvsem odnos knjižnic in IFLA do vlad in drugih pomembnejših institucij, pri podpori načrtom in razvoju politik za uresničevanje načel tega Manifesta.

Kratko in jedrnat. Očitnost potrebe po družbi, ki je emancipirana od neenakosti dostopa do osnovnih življenjskih potreb, ki tu, kjer živimo, pač niso več zgolj fizične, je na ravni tautologije in kot taka ne pove dosti. V Sloveniji imamo poleg krovnega *Zakona o knjižničarstvu* tudi izjemno pomembno *Uredbo o osnovnih storitvah knjižnic* (Uradni list RS, št. 29/03), ki se ne ukvarja le z osnovnimi, temveč tudi z brezplačnimi storitvami (6. člen) – torej storitvami, ki so nujno brezplačne za vsakogar, ki pride v knjižnico – a v tistih ubogih petih alinejah se beseda internet ne pojavi (tudi splet ne); govori o drugih informacijskih virih, kamor bi se s kakim zatisnjnim očesom le dalo stlačiti tudi internet. Dostop do interneta, žičnega ali brezžičnega, ni omenjen. Je pa omenjena elektronska pošta, kar nekje, vsaj v namenu, lahko pomeni tudi dostop do interneta. Brez slednjega ni prve, nekako. A vseeno, če bi želel uradni dokument, ki bi sovpadal s tavitološko očitno pravilnim IFLA Manifestom o internetu, bi moral iskati drugje. Nekaj podobnega se dogaja tudi pri naslednji očitni zahtevi, ki jo ima Manifest o internetu: nujnost pomoči in usposabljanja uporabnikov, ki ima rezultat v medijsko in informacijsko pismenih uporabnikih internetnih in spletnih virov. Tudi tu o internetu kot takem ni specifične besede, govori se o gradivu, do katerega ima knjižnica dostop in o tehničnih pripomočkih, ki so v javni uporabi v prostorih knjižnice, v kar bi seveda lahko spravili tudi usposabljanje za uporabo internetnih orodij in spletnih virov. In pri tem obstanem. Brez zaključkov. Pravnih dokumentov ne bom bral, še manj interpretiral, ker jih ne znam.

Bistvo je nekje drugje. Zdi se mi, da je že na podlagi pogleda na takšen uradni dokument jasno, da očitnost vsebine IFLA Manifesta o internetu ni tako očitna. In zdi se, da ga je potrebno brati zelo strogo. Strožje od tega, da nam prek uredb in zakonov nekdo to ukaže, je v tem, da ponotranjimo občutek za vsebino, ki jo Manifest prinaša. In s katero se vsi tako zelo strinjamo. In se jo trudimo razumeti, spoštovati in uresničevati.

V tem smislu je branje Manifesta le podaljšek branja *Etična kodeksa knjižničarjev*, ki pa je, vsaj sam sem v to prepričan, najpomembnejši dokument knjižničarske stroke. Tudi, ali še posebno v IFLA Kodeksu je osnova prav tako 19. člen Deklaracije UN. In prav tako je eden od stebrov kodeksa omogočanje dostopa. Torej velja, ne le, da lahko knjižnice služijo (tudi) kot kustosi 19. člena Deklaracije, temveč je to njihova osnovna dolžnost in nekaj, kar jih v temelju definira.

Brezposelni, učenci, študenti, tisti s petimi minutami časa, raziskovalci, profesorji, občasni obiskovalci, turisti, amaterski pisatelji, profesionalni pisatelji, tisti z dvema urama časa, izpolnjevalci vlog, iskalci predpisov, bralci blogov, pisci seminarских nalog, bodoči doktorji znanosti, generacije, ki si življenje osmišljajo s pomočjo Facebooka in vsi ostali, tule neomenjeni. Vsak s svojo zgodbo in vsi s pravico dostopanja do interneta.

Glavni poudarek Manifesta je torej IFLA, ki v tem dokumentu sporoča tako knjižničarjem kot tudi celotnemu svetu, da so knjižnice prostori, v kateri mora biti dostop do interneta omogočen in brezplačen, brezpogojno vsem uporabnikom; žično ali brezžično. Sporoča tudi, da so knjižnice knjižničarji, ki bodo informacijsko opismenjevali vse, ki bodo potrebovali pomoč pri uporabi internetnih virov in storitev. Žal ne sporoča tudi, da so knjižnice knjižničarji, ki morajo učinkovito graditi spletne vire ali uporabljati spletne storitve, do katerih bi lahko uporabniki brezpogojno dostopali (kar bi bila moja edina kritika dokumenta, ki nosi naslov Manifest o internetu 2014). Zaradi tega namreč nastane to, čemur je David Weinberger konec julija v *Boston Globu* rekel *library-shaped hole in the Internet*. Ampak to je že drug problem.

Manifest o internetu je eden tistih dokumentov, ki jih velja večkrat obiskati. Vsebina, ki jo prinaša, ni nekaj tako zelo očitnega. Skriva zelo pomembna sporočila, pomembne so tudi vrednote, ki jih zastopa.

Zastopamo.

Branje:

1. Manifest o internetu <http://www.ifla.org/publications/node/224>
2. FAIFE iniciativa <http://www.ifla.org/about-faife>
3. Splošna deklaracija človekovih pravic <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/>
4. IFLA Etični kodeks knjižničarjev <http://www.ifla.org/faife/professional-codes-of-ethics-for-librarians>
5. Uredba o osnovnih storitvah knjižnic <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED2851>
6. Winberger, Library-shaped hole in the Internet <http://bit.ly/library-shaped>

Tomaž Bešter,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Manifest o internetu – IFLA 2014

1 Knjižnične in informacijske službe in internet

1.1. Knjižnične in informacijske službe so pomembni nosilci povezovanja ljudi s svetovnimi in lokalnimi informacijskimi viri. Omogočajo dostop do idej in ustvarjalnih del, zato je vsakomur dostopno bogastvo človeškega izražanja in kulturne raznolikosti.

1.2. Internet posameznikom in skupnostim po vsem svetu, tudi v najmanjših in najbolj oddaljenih vaseh ali v največjih mestih, omogoča enake možnosti dostopa do informacij, ki zagotavljajo osebni razvoj, izobraževanje, kulturno bogatenje, opravljanje gospodarske dejavnosti, dostop do vladnih in drugih storitev ter kot aktivnim državljanom informirano sodelovanje v demokratični družbi. Internet sočasno ustvarja priložnosti za vse, da s svetom delijo svoje ideje, zanimanja in kulturo.

1.3. Knjižnične in informacijske službe morajo omogočati dostop do interneta, njegovih virov in storitev. Njihova vloga je, da delujejo kot točke dostopa, ki pri premagovanju ovir zaradi premoženjskih, tehnoloških in sposobnostnih razlik nudijo dostopnost, usmerjanje in podporo.

2 Prost dostop do informacij in svoboda izražanja sta bistvenega pomena za enakost, globalno razumevanje in mir. Zato IFLA ugotavlja, da:

2.1. je prost dostop do informacij in svoboda izražanja, ne glede na medij in meje, temeljna odgovornost knjižnice in informacijske stroke;

2.2. je zagotavljanje prostega dostopa do interneta v knjižnicah in informacijskih službah bistvenega pomena za pravice do prostega dostopa do informacij in za svobodo izražanja; skupnostim in posameznikom prispeva k napredku, svobodi in razvoju;

2.3. mora biti dostop do interneta in njegovih virov skladen s Splošno deklaracijo človekovih pravic Združenih narodov, predvsem z njenim 19. členom:

Vsako ima pravico do svobode mišljenja in izražanja, všteti pravico, da nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojega mišljenja, in pravico, da lahko vsak išče, sprejema in širi informacije in ideje s kakršnimikoli sredstvi in ne glede na meje.

2.4. je potrebno odstraniti ovire za pretok informacij, še posebej tiste, ki posameznikom preprečujejo, da bi izboljšali kakovost življenja in lahko vodijo do neenakosti in revščine; odprti internet je bistvenega pomena, dostop do informacij in svoboda izražanja ne smeta biti predmet kakršnekoli cenzure – ideološke, politične ali verske – in ekonomska ali tehnološka ovira.

3 Vloga in pomen knjižničnih in informacijskih služb

3.1 Knjižnične in informacijske službe so ključnega pomena pri zagotavljanju prostega dostopa do informacij in svobode izražanja, zato morajo:

- biti na voljo vsem članom skupnosti, ne glede na starost, raso, narodnost, vero, kulturo, politično pripadnost, telesne ali duševne sposobnosti, spol ali spolno usmerjenost, ali kako drugo okoliščino;
- zagotoviti dostop do interneta v okolju, ustreznem za vse uporabnike;
- pomagati uporabnikom, tudi otrokom in mladini, da postanejo medijsko in informacijsko pismeni, tako da bodo izbrane informacijske vire uporabljali svobodno, samozavestno in neodvisno;
- podpirati pravico uporabnikov do raziskovanja in izmenjave informacij;
- prizadevati si za zagotovitev zasebnosti uporabnikov, da ostanejo viri in službe, ki jih slednji uporabljajo, zaupne;
- z dostopom do interneta, njegovih virov in storitev omogočati in spodbujati intelektualno, kulturno in gospodarsko ustvarjalnost.

3.2 Tako kot do drugih osnovnih storitev mora biti dostop do interneta in povezanih tehnologij v knjižničnih in informacijskih službah brezplačen.

4 Uresničevanje manifesta

4.1 IFLA spodbuja vlade, naj podprejo neoviran pretok na internetu dostopnih informacij in svobodo izražanja; nasprotujejo naj poskusom cenzuriranja ali oviranju dostopa, da bo zagotovljena odprtost in preglednost; zagotovijo naj, da bo zbiranje podatkov dokazljivo zakonito, potrebno in sorazmerno.

4.2 IFLA knjižnične in informacijske službe poziva, naj sodelujejo z državami, vladami, verskimi ali civilno-druženimi institucijami pri razvijanju strateških politik in načrtov, ki podpirajo in uresničujejo načela, zapisana v tem manifestu, in sicer z omogočanjem večjega dostopa javnosti do interneta v knjižničnih in informacijskih službah po svetu, predvsem v državah v razvoju.

Prvo srečanje potujočih knjižnic na Madžarskem: Pecs 2014

UVOD

Madžarska je konec aprila (22.-24.4.2015) pripravila prvo strokovno srečanje potujočih knjižnic na Madžarskem. Iz Slovenije so se s predavanji srečanja udeležili potujoči knjižničarji iz Maribora, Ptuja in Ljubljane. Sicer pa so se bibliobusi pripeljali tudi iz drugih držav, tako npr. iz Avstrije (Stadtbibliothek Graz), Slovenije (Maribor), Hrvaške (Koprivnica) in Bosne in Hercegovine (Bihać). Udeleženci na srečanju pa so bili tudi iz Nemčije, Nizozemske, Portugalske, Romunije. Skupaj okoli 70 udeležencev iz 9-ih držav.

Pecs je glavno mesto regije Baranya in ni naključje, da se je ta iniciativa za druženje začela prav tam, saj ima kar dve potujoči knjižnici, ki se s svojo opremo in zmogljivostjo lahko postavita ob bok najboljšim bibliobusom v Evropi. Lahko bi zapisali, da se na Madžarskem šele zadnjih pet let lahko resno govori o razvoju potujočega knjižničarstva. Prelomno je bilo leto 2010, ko je bilo mesto Pecs evropska prestolnica kulture. Ne samo, da so v tem času dobili novo knjižnico, dobili so tudi prvi bibliobus in dali krila tej storitvi tudi v drugih delih Madžarske.

MADŽARSKE POTUJOČE KNJIŽNICE

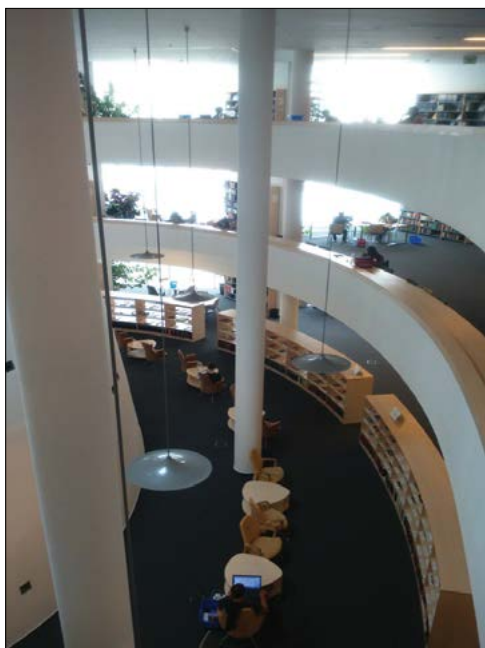
Na Madžarskem skupno delujejo 4 potujoče knjižnice, glavno mesto Budimpešta je nima. So samo v treh regijah: Baranya ima 2 bibliobusa, Borsod-Abauj-Zemplen regija (ob meji s Slovaško) ima kombi in Szabolcs-Szatmar-Bereg regija (ob ukrajinsko-romunski meji) ima eno leto star bibliobus.

Najprej se bomo osredotočili na gostitelje, mesto Pecs; poleg novega bibliobusa, so v mestu dobili novo stavbo, knjižnico Csorba Göyzö, v kateri so tri knjižnice: splošna knjižnica, narodna knjižnica za regijo Baranya in pravna univerzitetna knjižnica.

Splošni podatki: knjižnica je odprta od ponedeljka- sobote 8.00-20.00, v nedeljo od 8.00-15.00. ima 4. nadstropja, na vrhu mediateko in otroški oddelek, prvo nadstropje je splošna knjižnica in v pritličju je restavracija z izhodom na veliko dvorišče in parkirišče, kjer so bili v času srečanja parkirani bibliobusi.

Slika 1: Knjižnica Csorba Göyzö, Pecs iz leta 2010

Slika 1: Notranjost knjižnice

Ker je bil prvi bibliobus, s katerim so začeli z bibliobusno storitvijo decembra 2010 zelo dobro sprejet, so lansko leto (2014) dobili še en bibliobus. Tako ima zdaj bibliobusna služba Baranjske regije dve vozili.

Vsak od avtobusov ima 29 postajališč, ki jih večinoma obiskuje vsakih 14 dni, nekaj je takih, ki jih obiščejo enkrat mesečno. Čas postanka je približno 60 oz. 90 min. Obiskujejo manjše zaselke in vasi z 200-300 prebivalci, kjer jim z ogromno anteno zagotavljajo internet v vsaki vasi. Imajo tudi že on-line in RFID izposajo gradiva. Ker obisk ni tako dober, kot bi si želeli, razmišljajo, da bi uvedli tudi postajališča v osnovnih šolah. V letu 2014 so imeli 6.000 obiskov, uporabniki so si izposodili 20.000 knjig. Najbolj popularno gradivo so kuharske knjige, kriminalke in romantična literatura in otroške slikanice. V prvem avtobusu je približno 4.000 enot gradiva, v drugem, ki je opremljen s 4 računalniki za uporabnike in enim za zaposlene, pa je 2.000 enot gradiva. Imajo tudi 30 naslovov serijskih publikacij (revij, časopisov ipd.), izposojajo tudi DVDje, CDje in e-knjige.

Slika 3: Bibliobus

Slika 4: Bibliobus od znotraj

Za dva bibliobusa imajo dva voznika in dva knjižničarja, ter v večjih lokalnih skupnostih tudi pomočnika iz vasi oz. pooblaščen osebo iz kraja, ki pomaga pri izposoji, obveščanju o dogodkih in prihodih in sploh vsem v zvezi s potujočo knjižnico. Oba bibliobusa sta primerna tudi za gibalno ovirane uporabnike.

Gradivo obeh potujočih knjižnic je ločeno od matične knjižnice in služi izključno za potrebe potujoče knjižnice.

Slika 5: Zunanja podoba bibliobusa iz leta 2010

Slika 6: Notranja podoba bibliobusa iz leta 2010

Drugi bibliobus je iz Szabolcs –Szatmar-Bereg regije ob Ukrajinski in Romunski meji, dobili so ga decembra 2013 in z delovanjem je pričel januarja 2014. Na srečanju je bilo podrobno predstavljeno kako so si že v 90-ih letih prizadevali za vzpostavitev bibliobusne službe po vzoru Nemčije, Belgije in tudi Slovenije.

Po analizi terena, vključevanju velikega števila potencialnih krajev in informiranju uporabnikov, da v svetu obstaja tudi takšne vrste knjižnične storitve, so se začela lobiranja pri lokalnih oblasteh. V začetku leta 2000 so prizadevanja nekoliko zamrla, po letu 2010, ko je tudi Baranya v letu evropske prestolnice kulture dobila bibliobus in je bil o tem objavljen obsežen članek v pomembnem madžarskem časopisu, so se ponovno obudila prizadevanja za potujočo knjižnico v tej regiji. Danes obiskujejo 28 postajališč v krajih, ki imajo približno 200-300 prebivalcev. Njihova težava je, sploh v regiji Fehérgyarmat, da nimajo interneta, čeprav imajo 3 računalnike za uporabnike. Trudijo se, da bi z mobilnim operaterjem vzpostavili sodelovanje, ki bi jim omogočalo internetno povezavo v vseh krajih. V začetku delovanja bibliobusa so imeli zelo velik obisk, vendar majhno število dejansko vpisanih. Večina je prišla v knjižnico samo pogledat, preveriti, kaj ponujajo, kako deluje ipd. V prvih treh mesecih leta 2015 se je vpisalo 187 uporabnikov, kar je 97% od vseh vpisanih v letu 2014. Trenutno imajo okoli 400 članov in izposoja v lanskem letu se je gibala okoli 1000 enot gradiva. Poleg knjig, dvd-jev, cd-jev izposojajo tudi računalniške igrice. V načrtu za leto prihodnje leto imajo sodelovanje z združenjem za slepe in slabovidne ter z vrtci, kjer bi izvajali ure pravljič.

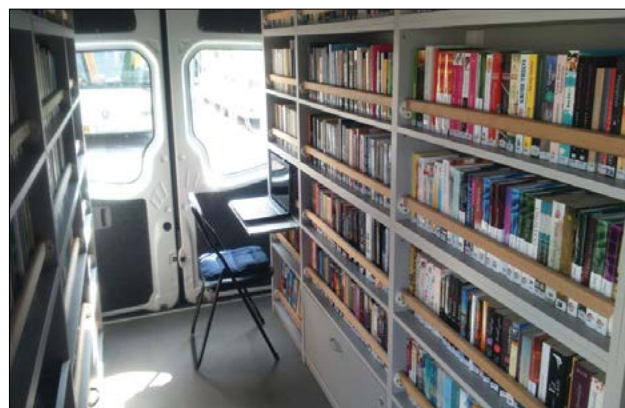

Slika 7: Bibliobus iz leta 2013, Szabolcs –Szatmar-Bereg

Regija Borsod- Abauj-Zemplen, ob meji s Slovaško, ima za potrebe potujoče knjižnice kombi. Z bibliobusno službo so začeli v letu 2013. Oskrbujejo 35 postajališč oz. krajev, ki so številčno zelo redko poseljeni (od 100-500 prebivalcev). Skupno imajo 5.500 knjig, na potujoči jih je na voljo uporabnikom približno 1.500. Imajo dva računalnika in multifunkcijski tiskalnik ter mobilni internet z izredno slabim signalom. Potujoča knjižnica je bila pokazatelj, kako slaba je knjižnična mreža na tem področju. Da bi zapolnili to vrzel, so ustanovili 5 krajevnih knjižnic. Kraje obiskujejo na 14 dni, gre za področja, kjer je veliko prebivalcev neizobraženih in nezaposlenih. Ugotovili so, da tam kjer je najvišja brezposelnost, si izposojajo večinoma dvd-je in cd-je.

Slika 8: Kombi potujoče knjižnice v regiji Borsod- Abauj-Zemplen

Slika 9: Kombi potujoče knjižnice v regiji Borsod- Abauj-Zemplen

GRADEC

Na srečanje se je pripeljal tudi velik, 15 metrski bibliobus iz Gradca. Delovanje bibliobusa v tem mestu je precej podobno slovenskemu, s to razliko, da ne obiskuje ruralnih krajev, ampak več urbanih naselij. Mestna knjižnica Gradec ima namreč mrežo sedmih knjižnic in mediateko (Graz West, Graz Süd, Graz Ost, Graz Nord, Gösting, Andritz in Zanklhof), vse ostalo pokrije bibliobus znotraj mesta Gradec, ki ima 25 postajališč, razporejenih v 10 »rout« obiskuje jih dvakrat mesečno. Začeli so leta 1973, trenutno imajo avtobus iz leta 2003, znamke Mercedes. V letu 2014 so imeli približno 13.000 obiskov, na avtobusu imajo približno 6.000 enot, skupno pa njihova zbirka obsega 13.000 enot gradiva (knjige, dvd, cd, serijske publikacije). Gradec ima, po podatkih iz leta 2014, 270.00 prebivalcev*, članov, ki so vpisani v Mestno knjižnico Gradec in obiskujejo tudi potujočo knjižnico je približno 37.700 (37.688), kar je približno 14%. Ne obiskujejo osnovnih šol.

Sliki 10 in 11: Bibliobus mestne knjižnice Gradec

MUENCHEN

Srečanja so se udeležili tudi potujoči knjižničarji iz Nemčije, ki so z nami delili povsem drugačne izkušnje, vsaj kar zadeva financiranje potujočih knjižnic. V okviru Muenchenske splošne knjižnice, ki se ponaša z eno največjih knjižničnih mrež v Nemčiji, že od leta 1951 deluje tudi bibliobusna služba (Fahrbibliothek). Od leta 2013, ko so zamenjali štiri avtobuse, jih imajo zdaj skupaj pet. Štirje obiskujejo izključno osnovne šole (vsi skupaj obiskujejo 68 šol in tri vrtce), eden pa je za obiskovanje primestnih krajev. Ta ima 13 postajališč, ki jih obišče enkrat tedensko, rok izposoje je 4 tedne, z možnostjo podaljšanja še za 4 tedne. Vsak bibliobus vozi s seboj približno 5000 enot gradiva.

V letu 2012 so se odločili zamenjati vsaj dva od štirih bibliobusov in deželna vlada jim je odobrila sredstva za vse štiri nove bibliobuse. Ocenjena vrednost za vse je bila dva milijona evrov, dodelili so jim kar 2,5 milijona evrov.

Slika 12: Bibliobus Stadtbibliothek Muenchen

ZAKLJUČEK

Srečanje na Madžarskem je bilo prvo in izredno so se potrudili. V prvem dnevu so bila predavanja, drugi dan pa najprej vožnja bibliobusov skozi mesto Pecs, ter v nadaljevanju pogovorne delavnice, kjer smo bili udeleženci srečanja razdeljeni v skupine, kjer smo iskali rešitve na določene izbrane teme, tako npr: kako povečati obisk na bibliobusih, kakšni so primeri dobrih praks za posamezne ciljne skupine uporabnikov ipd. Madžarski gredo vse pohvale, tako za organizacijo vsebinskega dela srečanja, kot tudi za vso logistiko in promocijski material.

*VIR: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Gradec>, 2015

Tekst in fotografije Barbara Cesar
Mestna knjižnica Ljubljana, Potujoča knjižnica

Rezultati inventure v Narodni in univerzitetni knjižnici (2010-2015)

Z junijem 2015 se je zaključila ročno izvedena inventura knjižničnega gradiva, ki je potekala v Narodni in univerzitetni knjižnici (dalje NUK) od leta 2010 dalje. Zajemala je gradivo, ki je bilo leta 2010 preseljeno iz glavnega skladišča na Turjaški ulici v dislocirano skladišče na Leskoškovi cesti.

Večina preseljenega gradiva je bila pridobljena v letih 1966–1984, pred uvedbo avtomatizirane izposoje, in ni bila opremljena s črtnimi kodami. Iz tega razloga je bila inventura izvedena ročno. Najprej je potekalo preverjanje gradiva v skladišču na podlagi seznama signatur, čemur je sledila še analiza – usklajevanje stanja gradiva na policah s knjižničnimi evidencami. V primeru NUK-a sta bili izbrani evidenci matični (listkovni) katalog, urejen po signaturah, in lokalni računalniški katalog.

Izvedena inventura je bila delna in je zajemala gradivo v razponu signatur 200.001-350.000. Obsegala je zgolj monografske publikacije. Preverjanje gradiva v skladišču se je začelo leta 2010, večji del analize inventure pa se je izvajal v letih 2012-2015.

Čas izvajanja analize inventure je bil 6.261 ur. Pregledanih je bilo 190.205 inventarnih enot gradiva. Povprečna hitrost analize inventure je bila 32,4 bibliografskega zapisa na uro. Iz pregleda je bilo izpuščenih 4.193 naslovov serijskih publikacij (2,9%), ki so se nahajale v tem območju signatur. Od vseh pregledanih inventarnih enot je zgolj 1,1% primanjkljaja, in sicer je 1.613 enot založenih in 399 enot izgubljenih. Od tega 10 inventarnih enot ni vnesenih v sistem COBISS, ker je bilo na podlagi knjižničnih evidenc premalo podatkov za kreiranje bibliografskega zapisa oziroma ni bilo mogoče najti ustreznega zapisa za prevzem v lokalni katalog.

Med samo analizo inventure je bilo iz različnih razlogov potrebno ponovno preveriti v skladišču 12.376 (6,5%) inventarnih enot. Preverjalo se je tudi gradivo, ki je bilo začasno postavljeno v drugih oddelkih NUK-a (v posebnih zbirkah, v priročnih knjižnicah in v glavnem skladišču). Preverjenih je bilo 3.776 (2,0%) inventarnih enot.

Pri analizi inventure so se uporabljale ročno vodene knjižnične evidence: inventarne knjige, signaturne beležke, signaturne knjige, interni katalogi in javni abecedni imenski katalog (glej Preglednico 1).

Knjižnične evidence	Št. enot	Odstotek
Inventarne knjige	5.095	2,7%
Signaturne beležke	2.432	1,7%
Signaturne knjige	483	0,3%
Interni katalogi	10.388	5,5%
Javni abecedni katalog	3.505	1,8%
Skupaj preverjenih	190.205	100%

Preglednica 1: Preverjanje gradiva v knjižničnih evidencah

Kot sestavni del inventure so bili izvedeni tudi nekateri ukrepi za izboljšanje stanja gradiva. Najbolj poškodovano gradivo je bilo poslano v knjigovoznico na popravilo, in sicer 996 (0,5%) inventarnih enot. Pripravljali so se tudi kartončki s signaturno nalepko za gradivo, ki je začasno postavljeno na drugo lokacijo (320 kartončkov). Za gradivo, mape in kartončke je bilo natisnjenih 6.959 nalepk, kar predstavlja 3,7% inventarnih enot.

Razreševali so se tudi nedokončani primeri preusmeritve ali presigniranega gradiva. Pri tem so nastale prazne signature (bilo jih je 65), ki so jih uporabili za tekoči dotok knjižničnega gradiva. Od ročno vodenih knjižničnih evidenc so se dopolnjevali predvsem matični katalog ter inventarne knjige. V sodelovanju z urednico kataloga je bilo natisnjenih 2.178 matičnih listkov. V inventarne knjige je bilo vpisanih 2.587 opomb (kar predstavlja 1,4% inventarnih enot) za založeno, izgubljeno, odpisano, najdeno in uvezano gradivo.

Urejal se je tudi računalniški katalog, ki je za uporabnike najpomembnejši (glej Preglednico 2). Popravljale so se predvsem signature in inventarne številke. Dodajala se je tudi zaloga (nova polja 996). Nekaj gradiva je še čakalo na obdelavo, zato je bilo pospešeno obdelano. Brisali so se podvojeni zapisi, ki so večinoma nastali z retrospektivno konverzijo. Tudi podvojena polja 996 v okviru istega zapisa so bila sproti brisana. Vzporedno z analizo inventure je tudi že potekala retrospektivna katalogizacija gradiva. Izvajalci inventure so kreirali oziroma redigirali 331 zapisov. Odpisane so bile dvojnice in fotokopije, ki so bile že nadomeščene z originali.

Popravki	Št. enot	Odstotek
Zaloga	28.106	14,8%
Pospešeno obdelano gradivo	1.699	0,9%
Brisani zapisi	3.445	1,8%
Retrospektivna katalogizacija	331	0,2%
Odpis	58	0,0%

Preglednica 2: Popravki v lokalnem katalogu

Pomemben del analize inventure je bilo tudi ugotavljanje, kako ustrezni so zapisi v računalniškem katalogu. V ta namen so se zapisi v računalniškem katalogu primerjali z zapisi na matičnih listkih. Na podlagi tega je bilo ugotovljeno, da kar **27.926 (14,7%) inventarnih enot** potrebuje retrospektivno katalogizacijo. Zapisov zanje v lokalnem katalogu ni oziroma so zelo pomanjkljivi in neustrezni. Glede na povprečno hitrost retrospektivne katalogizacije (2 bibliografska zapisa na uro) je jasno, da vsega gradiva, ki še čaka na obdelavo, ne bo mogoče obdelati v rednem delovnem času in z ekipo stalno zaposlenih katalogizatorjev. S statističnimi podatki analize inventure smo ocenili stanje knjižnične zaloge, prikazali pomen ročno vodenih knjižničnih evidenc in tudi ovrednotili opravljeno delo.

Rezultati analize inventure dokazujejo, da je bila inventura nujna, pridobljene izkušnje pa bodo v veliko pomoč pri načrtovanju bodočih inventur v NUK-u. Sama izvedba inventure, z njo povezane knjižnične evidence in delni rezultati so podrobneje predstavljeni v dveh člankih v reviji Knjižnica (letn. 58, št. 4, 2014).

Tamara Lekić, Polona Gorkič, Tereza Poličnik-Čermelj,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Konferenca Nov začetek za Evropo: odpiranje obdobja inovacij oziroma Evropskega raziskovalnega prostora inovacij, Bruselj, 22.–23. 6. 2015

Conference A new start for Europe: opening up to an ERA of innovation, Bruxelles, 22–23 June 2015

Na konferenci Nov začetek za Evropo: odpiranje obdobja inovacij oziroma Evropskega raziskovalnega prostora inovacij¹, ki se je je udeležilo več kot 500 udeležencev, so potekale predstavitve in razprave o nadaljnjem razvoju Evropskega raziskovalnega prostora (ERA). Prvi dan je bil posvečen odprti znanosti, drugi dan pa oblikovanju odličnega ekosistema za raziskovanje in inovacije v Evropi ter izboljšanju okvirjev delovanja. V poročilu bomo predstavili trenutne in načrtovane aktivnosti Evropske komisije glede odprte znanosti. Svet za konkurenčnost (srečanje ministrov za znanost iz držav članic EU) se je na srečanju dne 29. maja 2015 seznanil s ključnimi rezultati in vpogledi iz javne razprave o odprti znanosti. Rokovnik procesa od spodaj navzgor za pripravo evropske agende odprte znanosti v naslednjem enoletnem obdobju je:

- jesen 2015: razprave deležnikov,
- jesen 2015–pomlad 2016: stvarna določitev odprte znanosti,
- 4.–5. 4. 2016: konferenca o odprti znanosti v času nizozemskega predsedovanja Evropski uniji,
- maj 2016: predstavitve evropske agende odprte znanosti na Svetu za konkurenčnost.

V plenarnem nagovoru je evropski komisar za raziskave, znanost in inovacije Carlos Moedas predstavil svoje prioritete, ki so: odprte inovacije, odprta znanost in odprtost v svet². Prvo poglavje ERA, ki se je začelo pred petnajstimi leti, je vzpostavilo fizično obliko ERA in zbližalo raziskave ter inovacije (fizično sodelovanje, mobilnost raziskovalcev iz različnih držav, čezmejno sodelovanje na področju raziskav).

1 Conference A new start for Europe: opening up to an ERA of innovation, 22-23 June 2015, <http://ec.europa.eu/research/conferences/2015/era-of-innovation/index.cfm?pg=home>

2 Moedas, Carlos. Open Innovation, Open Science, Open to the World. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-5243_en.htm

Prvo poglavje se bo zaključilo junija 2016 s srečanjem komisarja Moedasa z državami, ki so oblikovale nacionalne akcijske načrte ERA. Hkrati se bo začelo naslednje poglavje ERA z odpiranjem raziskovalnih in inovacijskih sistemov ter združevanjem fizičnega in digitalnega (tj., odprte inovacije, odprta znanost in odprtost v svet, na kratko Inovacijska ERA).

Predlagane nove aktivnosti so razvoj evropskega(-ih) sklada(-ov) za vlaganje v nove generacije odličnih evropskih inovativnih podjetij, pečat odličnosti za prijavitelje, ki so bili odlično ocenjeni, vendar niso dobili sredstev programa Obzorje 2020, zato jim bo omogočen pristop do strukturnih skladov, evropski inovacijski svet (za podporo odličnosti v inovacijah, kot Evropski raziskovalni svet podpira odličnost v raziskavah), odprta znanost, projekt evropskega oblaka odprte znanosti, evropska iniciativa o raziskovalni integriteti in svetovni skupni raziskovalni prostor. Objavljanje v odprtem dostopu je že obvezno v programu Obzorje 2020, komisar Moedas namerava v naslednjih dvanajstih mesecih podrobno analizirati odprtost raziskovalnih podatkov (oblikovanje standardov za upravljanje, interoperabilnost in kakovost raziskovalnih podatkov ter odločitve glede nadaljnje podpore ali zahteve v programu Obzorju 2020 po vmesni analizi programa).

Jack Metthey in Thierry van der Pyl iz Evropske komisije sta predstavila ključne rezultate in vpoglede iz javne razprave o znanosti 2.0³, preimenovani odprta znanost v skladu s predlogom sodelujočih v javni razpravi. Ključno gonilo odprte znanosti so dostopnost digitalnih tehnologij in njihove naraščajoče zmogljivosti, ter raziskovalci, ki iščejo nove načine razširjanja svojih rezultatov in nove načine sodelovanja. Najpomembnejše ovire za odprto znanost so zaskrbljenost glede zagotavljanja kakovosti novih in netradicionalnih načinov razširjanja rezultatov, pomanjkanje priznanja (vrednotenja) delovanja v znanosti 2.0 in pomanjkanje integracije znanosti 2.0 v obstoječe infrastrukture. Koristi odprte znanosti so več sodelovanja in novi načini sodelovanja, odpravljanje ovir med znanstvenimi disciplinami ter sodelovanje z akterji izven znanstvene skupnosti. Posledice znanosti 2.0 za družbo, ekonomijo in raziskovalno dejavnost so bolj zanesljiva ter učinkovita znanost in hitrejša ter bolj raznolike inovacije. Cilji Evropske komisije so podpora in spodbujanje odprte znanosti ter povezava odprte znanosti z družbo, tj., odprti dostop do raziskovalnih publikacij in podatkov, e-infrastrukture za odprto znanost (vzpostavitev evropskega oblaka odprte znanosti) in državljeni kot znanstveniki.

Plenarno predavanje profesorja **Johannesa Vogela** iz Museum für Naturkunde Berlin o odprti znanosti je bilo praktično razmišljanje raziskovalca o vidikih odprte znanosti. Profesor Vogel je prepričan, da se bo odprta znanost zgodila do leta 2030 in bo imela posledice za družbo ter znanost.

Osrednje teme treh vzporednih okroglih miz so bile razvoj raziskovalnih infrastruktur za odprto znanost, razvoj spodbud in odstranjevanje ovir ter povezava odprte znanosti in družbe.

V zaključkih je **Robert-Jan Smits** iz Generalnega direktorata za raziskave in inovacije Evropske komisije navedel predvidene aktivnosti, ki bodo vodile do oblikovanja evropske agende odprte znanosti (v tem poročilu smo jih navedli v začetnem odstavku). Njen razvoj bo vključeval odpravo ovir in razvoj spodbud, vzpostavitev infrastruktur (na primer evropskega oblaka odprte znanosti) in vključitev odprte znanosti v družbo.

[Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Mojca Kotar
Univerza v Ljubljani
Univerzitetna služba za knjižnično dejavnost

Skupščina EBLIDE, foruma NAPLE in 23. konferenca EBLIDA (Latvija, Riga, 6. – 8. maj 2015)

Srečanje je potekalo v novi stavbi nacionalne knjižnice Latvije, ki jo lahko obiščemo v Rigi. Latvijska nacionalna knjižnica je bila ustanovljena leta 1919. Z gradnjo nove stavbe so pričeli leta 2008 in jo leta 2014 zaključili. Impozantna zgradba s simboliko »Gradu svetlobe« zaznamuje podobo glavnega mesta Latvije. Prostori nacionalne knjižnice niso namenjeni le knjižnični dejavnosti, ampak gostijo tudi različne dogodke in srečanja drugačnih vsebin. Najodmevnejše je bilo prav latvijsko predsedovanje Evropski uniji, kar je seveda pomenilo tudi drugačen varnostni sistem v knjižnici. Glavni vhod v knjižnico je bil tako v času predsedovanja namenjen visokim uradnikom EU in obiskovalcem dogodkom, ki so potekali pod to vsebino. Obiskovalci knjižnice so dobili stranski vhod in »izgubili« pritličje večnadstropne stavbe. Pogled nanjo je najlepši iz druge strani reke.

Knjižnična zbirka obsega 4,5 milijona enot, zajema vse veje znanosti, največ gradiva pa imajo s področja družbenih ved in humanistike. Bralcem so na voljo bogate posebne zbirke - redke knjige, rokopisi, Letonica, zemljevidi, zvočni posnetki, grafični dokumenti, drobni tiski, periodika. Njihova knjižnična dejavnost je osredotočena v podporo visokemu šolstvu, raziskavam in vseživljenjskemu izobraževanju. Zanimivo za nacionalno knjižnico je tudi to, da imajo posebno čitalnico za otroke ter vodijo nacionalne projekte za spodbujanje branja med najmlajšimi. V čitalnici za otroke imajo v prostem pristopu knjige za otroke, igrače in velik prijeten čitalniški prostor, kamor se otroci zatekajo k

3 Consultation on »Science 2.0: Science in Transition«, http://ec.europa.eu/research/consultations/science-2.0/consultation_en.htm

branju, igranju in preživljanju prostega časa. Na dan imajo v čitalnici več kot 300 obiskovalcev. Za mlade uporabnike organizirajo tudi različne dogodke, npr. srečanja s pisatelji, pravljicne in pogovorne urice. To dejavnost opravljajo kljub temu, da imajo nekaj 100 metrov stran veliko splošno knjižnico.

Slika 1: Nacionalna knjižnica Latvije (Vir: National, 2015)

Slika 2: Nacionalna knjižnica Latvije, notranjost (Vir: National, 2015)

V Rigi smo se udeležili dveh srečanj in konference EBLIDA. EBLIDA (*European Bureau of Library, Information and Documentation Associations*) je mednarodna, nevladna krovna zveza knjižnic in arhivskih združenj v Evropi. Ustanovljena je bila 13. junija 1992 v Haagu na Nizozemskem. Področja, na katera se EBLIDA osredotoča, so evropska vprašanja informacijske družbe, vključno z avtorskimi pravicami in licenciranjem, kultura in izobraževanje. Podpirajo neoviran dostop do informacij v digitalni dobi in vlogo arhivov in knjižnic pri doseganju tega cilja. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije je že nekaj let polnopravna članica EBLIDE.

Slika 3: Članice EBLIDA 2015 (Vir: EBLIDA, 2015)

Prvi dan smo imeli skupščino Sveta EBLIDA. Izvoli smo novega predsednika EBLIDE, glasovali za nove člane izvršnega odbora, predstavili so nam letno poročilo in delovni program za prihodnje leto, potrdili smo proračun Zveze in odločili volitve članov izvršnega odbora. Predsednik Zveze bibliotekarjev Finske Jukka Relander je bil soglasno izvoljen za novega predsednika EBLIDE. Na skupščini so lahko prisluhnili tudi poročilom vseh komisij in delovnih skupin, ki pri se ukvarjajo s posameznimi vprašanji. Med statističnimi podatki, ki so jih poročevalci izpostavili, je bila tudi dostopnost e-knjig po evropskih državah. Vsekakor so številke pokazale, da se s tem v Sloveniji ne moremo posebej pohvaliti, verjamemo pa, da bodo te številke za naše območje kmalu drugačne.

Srečanje delovne skupine za elektronske knjige pri forumu NAPLE (*National Authorities on Public Libraries in Europe*) je bilo namenjeno izmenjavi informacij in vzpostavitvi sodelovanja med državami po Evropi. Na Danskem so trenutno splošne knjižnice in založniki spet vzpostavili sodelovanje na skupni platformi, vendar s precej kompleksnim sistemom plačevanja naročnine. Po začetnem uspehu skupne platforme so to namreč založniki zapustili in vzpostavili svojo platformo EBIB, ki pa ni zaživela po njihovih željah. Na Švedskem je pristojno ministrstvo naložilo nacionalni knjižnici, da izvede pilotni projekt ponudbe elektronskih knjig za splošne knjižnice, ki bi deloval na sistemu Libris. Na Finskem so na osnovi posebnega projekta na novo zasnovali model plačevanja in licenciranja za elektronske knjige, ki deluje na platformi Ellibs. V Estoniji le eden od dveh komercialnih ponudnikov omogoča knjižnicam nabavo elektronskih knjig, vendar še ta ne vseh svojih naslovov. V Španiji so na nacionalni ravni vzpostavili platformo eBiblio. Na Norveškem so izvedli pilotni projekta za izposajo elektronskih knjig v splošnih knjižnicah, poleg tega, da so praktično vse knjige, ki so izšle pred letom 2000, dostopne znotraj države. Predstavnik slovenske založbe Beletrina sta predstavila predlog projekta RE-book.

V belgijski regiji Flamska so izvedli pilotni projekt izposoje elektronskih knjig na lastni platformi. V zaključku je Frank Huysmans predstavil poročilo o modelih elektronske izposoje v splošnih knjižnicah. Poročilo je dostopno na naslovu: <http://www.inct.nl/nl/file/20141211083542/356/index.html>

Na skupščini foruma NAPLE je bil osrednji poudarek na predstavitvi stanja in trendov v splošnih knjižnicah v državah po Evropi. S Češke so poročali o rezultatih raziskave o bralcih in branju, dejavnosti češkega združenja knjižničarjev za promocijo branja pri mladini ter o primerih dobre prakse splošne knjižnice v Pragi. Na Danskem bodo začeli pripravljati nov strateški okvir za splošne knjižnice. V ta namen bodo organizirali konference z vsemi splošnimi knjižnicami na teme digitalnega sveta, državljanosti ter posameznika in družbe. Organizirali so obsežen štiri-letni projekt za promocijo branja, v katerega so vključene tudi občine. Obseg projekta ilustrira podatek, da je na dan knjige 4000 prostovoljcev razdelilo okoli 100.000 izvodov knjig. Občine pa so konkurirale na natečaju za najbolj bralno občino. Izpostavili so delovanje Danske digitalne knjižnice, ki omogoča dostop do elektronskih virov in je bila vzpostavljena v sodelovanju z danskim ministrstvom za kulturo in združenjem občin. Omenjali so tudi spremembe v vedenju uporabnikov kot izziv za knjižnice ter nove storitve knjižnice, kot so turistične informacije ali pa upravne zadeve. Estonska predstavica je predstavila pogled političnih strank na vlogo splošnih knjižnic, cilje ministrstva za kulturo in potrebo po reviziji zakona o splošnih knjižnicah. Stanje na Finskem je bilo očrtano s statističnimi podatki, iz splošnih knjižnic je izposojeno skoraj 91 milijonov enot, imajo 790 izposojevališč, 142 bibliobusov, pri čemer knjižnice uporablja 80 % prebivalcev. Začenja pa se reforma knjižnične zakonodaje, nov zakon o knjižnicah bo predvidoma začel veljati z letom 2017. Javna razprava se osredotoča na naslednje teme: vključevanje, dostopnost, enakost, partnerstvo in razvoj. V belgijski regiji Flamska so predstavili okvir nove kulturne politike. Splošne knjižnice so odslej izključna pristojnost občin, financiranje bo z regionalne in provincialne ravni preneseno na občinske proračune. Na regionalni ravni bo ohranjena agencija, ki se bo osredotočala na digitalno okolje in spremljala dejavnost. Na ravni provinc pa bo njihova vloga z letom 2017 ugasnila (sistemi za avtomatizacijo, splošna podpora). Grška predstavica iz društva knjižničarjev je poročala o nadaljnjem krčenju sredstev in osebja, kar pomeni, da morajo knjižnice nuditi več storitev z manj viri. V okviru društva si prizadevajo prikazati pomen knjižnic, zato poteka projekt zagovornišтва. Predstavica z Irske je govorila o novih iniciativah. Najprej o enotnem sistemu za avtomatizacijo knjižnic, poenotenju uporabniških plačil vključno z enotin in brezplačnim članstvom. Zatem je omenila nove standarde in vrednosti kazalcev (površina, zbirka) ter večji poudarek na storitvah knjižnic (razvoj pismenosti, učenje, bralna kultura) ter skupnih postopkih nabave. Pripravljajo tudi projekt »Pravica do branja«. Z Norveške so poročali o uveljavitvi novega zakona o knjižnicah.

Ta poudarja aktivno promocijo informacij, znanja in kulture, poleg tega pa določa, da so splošne knjižnice neodvisna mesta za srečevanje ter za javne debate. V pripravi je nova knjižnična strategija, ki bo predvidoma dokončana letos. Švedska predstavica je izpostavila posodobitev odprtokodnega sistema za avtomatizacijo Libris, ki bo postal centralni katalog. Izpostavila je tudi spremljanje petletnih strateških načrtov splošnih knjižnic s strani nacionalne knjižnice. Španska predstavica pa je izpostavila pomen promocije izobraževalne vloge splošnih knjižnic in razvoj digitalnih storitev. Predstavitve so dostopne na spletnem mestu <http://naple.mcu.es>.

23. skupna konferenca EBLIDA-NAPLE je trajala dva dni. Glavna tema konference je bila »Gradimo Evropo bralcev« (angl. »Building a Europe of Readers«). Želeli so izpostaviti vlogo, ki jo knjižnice igra pri razvoju bralne pismenosti in kako pomagati državljanom pri dostopu do informacij in znanju v vseh oblikah. Tema konference je temeljila na ključnih prednostnih nalogah latvijskega predsedovanja Evropski uniji: vpletenost, rast in trajnost. V času konference smo razpravljali o naslednjih temah: vlogi knjižnic v družbi, podpora za pismenost in procesi vseživljenjskega učenja, in e-izposoja v knjižnicah. Konferenco je organizirala Nacionalna knjižnica Latvije v sodelovanju z Ministrstvom za kulturo Republike Latvije, Združenja latvijskih knjižničarjev, Culture Information Systems Centre, National Authorities of Public Library in Europe, Reading and Writing Foundation, European Literacy Policy Network ELINET in EBLIDA. Ta konferenca je bila del latvijskega programom Sveta EU.

Med referati naj izpostavimo bivšega predsednika Klaus-Petra Böttgerja, ki je opozoril na dejstvo, da petina ljudi nima veččin, ki jih zahteva sodobna družba. Tu je ključna vloga knjižnic, saj tržni pristop ne zadošča. Nekoliko obširneje naj omenimo referat dr. Divine Frau-Meigs z Univerze Sorbonna. Predstavila je rezultate projekta Translit. Šlo je za raziskavo informacijskega univerzuma mladih in njihovih praks. Glede okusa mladih predavateljica ugotavlja, da je ta ambiciozen, eklektičen in vezan na pisanje. Mladi pogosto komunicirajo kar neposredno z založniki in pri tem obidejo knjižnice. Potrebujejo poseben prostor, ki pa ga definirajo na svoj način. Branje ni več avtonomna individualna praksa, ampak digitalna kolektivna praksa. Bralec je tudi komentator, zbiratelj, ustvarjalec itn. Komercialni ponudniki želijo obvladovati proces branja in obdržati bralce na svojih platformah, vendar mladi z uporabo digitalnih orodij ustvarjajo svoje zbirke. Rezultati projekta imajo pomen tudi za knjižnice. Te se morajo osredotočiti na uporabo oziroma na uporabnika, na zagotavljanje možnosti za družabnost, postati prostor za mladostnike in ne samo za knjige. Knjižnica bi lahko predstavljala tretji, nekakšen alternativni prostor poleg šole in doma, ki omogoča varno eksperimentiranje. Pri tem ima velik pomen oblikovanje prostora, ki mora biti zasnovan tako, da nudi ergonomski prostor za branje, agoro (javno mesto za zbiranje), izvajanje delavnic, območje za igranje (»game zone«). Poudarek ni toliko na že zaključenem znanju, ampak na podpori procesu pridobivanja znanja s prakso.

Pomemben je tudi virtualni prostor na internetu in možnost preizkušanja novih naprav. Referentka je govorila o vlogi knjižnic kot prostoru razvoja večšin t. i. transpismenosti (»transliteracy«). Gre za nove večšine oziroma tri pismenosti v prepletu: informacijsko, medijsko in računalniško. Izpostavila je tudi potrebo po novem usposabljanju knjižničarjev za neformalno pedagoško interakcijo, učenje transpismenosti itn. V zaključku je opozorila na pomen prostega pretoka informacij in vloge transpismenosti pri tem.

Videoposnetki tega in drugih referatov so objavljeni na naslovu: https://www.youtube.com/playlist?list=PLo-deDt40MJHivHmlk5ALEPDWJEj_HKhh0.

Udeležbo na konferenci so nam omogočili Narodna in Univerzitetna knjižnica, Mariborska knjižnica, Ministrstvo za kulturo in Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Slika 4: Udeleženci konference EBLIDE (Vir: EBLIDA, 2015)

Literatura:

1. EBLIDA (2015). Pridobljeno 25. 6. 2015 s spletne strani: <http://www.eblida.org/>
2. NAPLE FORUM (2015). Pridobljeno 25. 6. 2015 s spletne strani: <http://naple.mcu.es/content/about-naple-forum>
3. NATIONAL Library of Latvia (2015). Pridobljeno 25. 6. 2015 s spletne strani: <https://www.lnb.lv/en>

Gorazd Vodeb, Narodna in nacionalna knjižnica
Sabina Fras Popović, Mariborska knjižnica
Špela Razpotnik, Narodna in univerzitetna knjižnica

Knjižnice – kam in kako naprej? – 14. dnevi specialnih in visokošolskih knjižnic, Lovran, 13.–16. 5. 2015

Vtisi s srečanja hrvaških specialnih in visokošolskih knjižnic

V maju letos so v Lovranu potekali že 14. dnevi specialnih in visokošolskih knjižnic, ki jih Hrvaško knjižničarsko društvo (HKD) organizira od leta 1999. Takrat so se na Reki prvič srečali specialni knjižničarji. Leta 2005 so se jim pridružili še visokošolski in sedaj se strokovna srečanja odvijajo vsako drugo leto v enem od kvarnerskih letovišč (Opatija, Reka, Lovran). Po šestih letih sem se ga tretjič aktivno udeležila na povabilo dr. Vesne Špac, predsednice Sekcije za visokošolske knjižnice HKD. V okviru plenarnega zasedanja sem predstavila prispevek *Projekti kot vir lastnih prihodkov slovenskih visokošolskih in specialnih knjižnic med željami in možnostmi*. Udeležba na posvetu je bila tudi priložnost za navezavo stikov in izmenjavo mnenj s kolegi iz prostora nekdanje Jugoslavije o možnostih sodelovanja v evropskih in drugih bilateralnih projektih.

Srečanje je potekalo v prenovljenem hotelu Excelsior v Lovranu, ki ima zelo dobre pogoje za izvedbo kongresov. Udeležilo se ga je okrog 150 knjižničarjev iz visokošolskih in specialnih knjižnic, pretežno iz Hrvaške. Med gosti so bili tudi knjižničarji iz Slovenije, Srbije ter Bosne in Hercegovine. Kot vabljeni predavatelja iz Slovenije sta nastopila tudi Maja Vavtar (Pravosodna knjižnica) in Igor Zemljič (Inštitut za novejšo zgodovino) z referatom *Posebne zbirke specialnih knjižnic – razstava Skrito znanje: knjižna dediščina iz zbirk ljubljanskih specialnih knjižnic*. Alenka Štante (Znanstveno informacijski center Inštituta Jožef Stefan) je predstavljala poster z naslovom *Science information centre of Jožef Stefan Institute Ljubljana, Slovenia, cooperates with open access*.

Dan pred uradnim začetkom sta potekali tudi dve delavnici (o sinergijah služb za nabavo in medknjižnično izposojanje ter o infrastrukturi OpenAIRE za odprti dostop) ter dve okrogli mizi (o prenovi poklica knjižničar/bibliotekar in o matični dejavnosti za visokošolske knjižnice). Predstavljen je bil tudi obsežen zbornik 13. dnevnov specialnih in visokošolskih knjižnic leta 2013 (Hebrang Grgić, I., Špac, V., 2014) ter zbornik *Hrvatski znanstveni časopisi* (Hebrang Grgić, I., ur. 2015), v katerem so številni avtorji opisali stanje ter odprta vprašanja na vseh področjih hrvaške znanstvene publicistike.

V uradnem delu posvetovanja je zbrane najprej pozdravila dr. Tatjana Aparac-Jelušić, predsednica Nacionalnega knjižničnega sveta pri Ministrstvu za kulturo, ki je izpostavila potrebe po spremembi zakona o knjižničarstvu, nacionalnem strateškem programu in akcijskem načrtu za delo knjižnic ter povečanju deleža finančnih sredstev za knjižnice. Predlog strategije je že pripravljen za javno razpravo.

Dr. Dunja Seiter-Šverko, ravnateljica Narodne in univerzitetne knjižnice Zagreb (NSK), pa je opozorila na kadrovske podhranjenost, saj naj bi bilo v vseh hrvaških visokošolskih knjižnicah in NSK skupno zaposlenih le okrog petsto strokovnih sodelavcev, medtem ko je samo v Knjižnicah mesta Zagreb zaposlenih šeststo strokovnih sodelavcev.

V dveh vzporednih sekcijah so referenti predstavili 37 referatov, 20 posterjev in 15 sponzorjev. Nabor obravnavanih tem je bil zelo širok: elektronske knjige, avtorsko pravo, univerzitetni repozitoriji, delovanje knjižničnih konzorcijev, vloga knjižnic pri arhiviranju raziskovalnih podatkov, uporaba združevalnih iskalnikov v lokalnih katalogih, bibliometrične analize, ankete uporabnikov knjižnic, odprtokodna programska oprema, predstavitve dobrih praks različnih knjižnic (Medicinska fakulteta Zagreb, univerzitetni knjižnici Univerze v Pulju in Reki, digitalne zbirke Hrvaške akademije znanosti in umetnosti, več muzejskih knjižnic itn.).

Zaradi dveh sočasnih sej ni bilo mogoče spremljati večjega števila referatov. Na spletni strani HKD (<http://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/program/270>) so objavljene predstavitve večine predavanj, zbornik v tiskani obliki pa bo izšel do naslednjega srečanja.

Med referenti so mojo pozornost pritegnili zlasti naslednji:

- Jadranka Stojanovski: Vloga knjižnic v procesu upravljanja z raziskovalnimi podatki;
- Bojan Macan: Pomen obveznega samoarhiviranja znanstvenih del za uspešnost digitalnih arhivov;
- Silvana Brozović, Alisa Martek: Bibliometrična analiza hrvaških avtorjev s področja bibliotekarstva in informacijskih znanosti;
- Lea Škorić: Status visokošolske knjižnice ali „Imate vi drugačen Google?“;
- Vesna Hodak: Projekt Izdelava, objava in vzdrževanje nacionalnega pravilnika za katalogizacijo;
- Lobel Machala: Nov pristop k založnikom pri izdelavi CIP zapisov;
- Senka Tomljanović, Sanja Heberling Dragičević, Sanja Kosić: Od zbirke preteklosti do zbirke prihodnosti – trnova pot Univerzitetne knjižnice Reka;
- Tijana Barbić-Domazet: Univerzitetna knjižnica v integraciji univerzi.

Med visokošolskimi in specialnimi knjižnicami na Hrvaškem obstajajo velike razlike, uspešnost pa je predvsem odvisna od proaktivnosti in agilnosti samih knjižničarjev oziroma matičnih ustanov. Ena od posebnosti je tudi v tem, da hrvaške knjižnice nimajo enotnega vzajemnega kataloga, pač pa se je v preteklih letih vzpostavilo več različnih katalogizacijskih sistemov in praks (Aleph, Metal, Crolist, ZAKI, odprtokodna Koha). Podobno se sedaj dogaja pri razvoju digitalnih repozitorijev, kjer bo verjetno prevladala platforma Dabar (digitalni akademski repozitorij <http://www.srce.unizg.hr/dabar/>) Univerzitetnega računalniškega centra Srce. V okviru tega centra že deluje Hrčak (portal znanstvenih časopisov Republike Hrvatske <http://hrcak.srce.hr/>), portal hrvaških znanstvenih časopisov z odprtim dostopom, ki vsebuje okrog štiristo naslovov znanstvenih

časopisov in 130.000 člankov v polnem besedilu. Nova storitev pa je Ara (agregator hrvaških repozitorijev in arhivov <http://ara.srce.hr/>), agregator hrvaških repozitorijev in arhivov, ki trenutno omogoča iskanje po dvanajstih repozitorijih in okrog 146.000 zapisih. Med repozitoriji posebej izstopa FULIR – Repozitorij Inštituta Rudjer Bošković, ki je aprila letos po zgledu Harvarda za svoje zaposlene uvedel obvezno oddajo znanstvenih del (Odluka, 2015).

Kratka primerjava slovenskih in hrvaških visokošolskih in specialnih knjižnic

Univerze in knjižnice na ozemlju bivše Jugoslavije so se v preteklosti podobno razvijale in tudi kasnejši razvoj kaže več podobnosti kot razlik (tabela 1). Redno zajemanje statističnih podatkov o delovanju knjižnic na Hrvaškem še ni vzpostavljeno, zato so podatki nezanesljivi in primerjave zgolj informativne narave. V okviru NSK deluje matična služba za visokošolske in specialne knjižnice, ki občasno pripravlja analize stanja, nazadnje za leto 2012 (Majstorović, 2013). Primerjava s Slovenijo kaže, da je po obsegu knjižnega fonda in številu strokovnih delavcev NSK skoraj dvakrat večji od NUK. Če upoštevamo samo visokošolske knjižnice brez NUK in NSK, pa ima Slovenija večje število knjižnic, manj strokovnih delavcev in večjo zbirko knjižnega gradiva. Podobna je tudi primerjava specialnih knjižnic obeh držav.

Stanje leta 2012	Število knjižnic		Število strokovnih delavcev		Zbirka knjižnega gradiva	
	Slovenija	Hrvaška	Slovenija	Hrvaška	Slovenija	Hrvaška
Visokošolske knjižnice brez NUK oz. NSK	115	88	310	348	4.503.936	3.218.201
NUK oz. NSK	1	1	96	198	1.678.370	2.725.395
Visokošolske knjižnice z NUK oz. NSK	116	89	406	546	6.182.306	5.943.596
Specialne knjižnice	155	121	169	227	2.649.300	2.203.633

Tabela 1: Primerjava slovenskih in hrvaških visokošolskih in specialnih knjižnic leta 2012

Vir podatkov:

Za Slovenijo: Bibsist Online <http://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>;

Za Hrvaško: Majstorović, Z. (2013) Op. cit.

Po podatkih Agencije za znanost in visoko šolstvo (<https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/visoka-ucilista>) deluje na Hrvaškem 130 javnih in privatnih visokošolskih in višješolskih ustanov, od tega sedem univerz (Zagreb, Osijek, Pulj, Reka, Zadar, Split in Dubrovnik). Analiza stanja nacionalnega univerzitetnega knjižničnega sistema iz leta 2012 (Majstorović, 2013) je pokazala, da so vodje visokošolskih knjižnic kot največje pomanjkljivosti izpostavili podobne probleme, kot jih srečujemo pri mnogih slovenskih visokošolskih knjižnicah:

- težave v matični ustanovi (marginalen položaj knjižnice, težave pri sodelovanju s pedagoškimi delavci in vodstvom univerz ali fakultet);
- kadrovske težave (premajhno število strokovnih delavcev, nepriznavanje bibliotekarskih strokovnih nazivov, majhno število usposobljenih vodij knjižnic);
- finančne težave (premalo sredstev za nabavo učbenikov, računalniške opreme in izobraževanje knjižničnih delavcev);

- prostorske težave (pomanjkanje skladišč in čitalniških mest).

Za bolj uravnotežen razvoj visokošolskih knjižnic je bil leta 2011 ustanovljen Strokovni svet univerzitetnih matičnih knjižnic, leta 2013 pa sprejeta strategija razvoja univerzitetnih knjižničnih sistemov za obdobje 2013–2015 (Majstorović et al., 2013).

Podobno kot za visokošolske knjižnice je matična služba NSK izdelala tudi analizo stanja specialnih knjižnic, ki je opozorila predvsem na slab pregled nad dejanskim številom specialnih knjižnic (ni še jasne razmejitve med visokošolskimi in znanstvenimi oz. inštitutskimi knjižnicami) ter dejstvo, da veliko ustanov nima zaposlenega knjižničarja, pač pa delo opravljajo kustosi, arhivisti ali raziskovalci (Majstorović, 2013a). Težava je tudi v tem, da je v večjem številu specialnih knjižnic zaposlen en sam strokovni delavec (»solo« knjižničar).

Zaključek

Kljub mnogim težavam, ki so podobne slovenskim, je v hrvaškem visokošolskem in specialnem knjižničarstvu veliko uspešnih in poučnih zgledov. Hrvaško knjižničarsko društvo je močna stanovska organizacija, ki trende sodobnega knjižničarstva uspešno uvaja v knjižnični sistem, prevaja mednarodne IFLA smernice ter zelo aktivno izvaja zagovornišvo knjižnic v lokalnih okoljih. Najbolj pa jim lahko v zadnjih letih zavidamo izgradnjo ali posodobitev velikih knjižnic kot so Narodna in univerzitetna knjižnica Zagreb, knjižnica Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu, Univerzitetna knjižnica Split. Letos se je pričela tudi gradnja Univerzitetne knjižnice Osijek. Priznanje »Knjižnica leta 2015« pa je pred kratkim prejela Univerzitetna knjižnica Reka (slika 1). Na osnovi ISO standarda 11620 (kazalci uspešnosti knjižnic) si je leta 2009 zadala ambiciozen strateški načrt in ga do leta 2014 tudi v veliki meri uresničila. Zgradila je skupni katalog vseh svojih knjižnic in dostop do virov z enega mesta, s pomočjo združevalnega iskalnika povečala uporabo elektronskih informacijskih virov za 400 odstotkov, povečala produktivnost pri obdelavi gradiva za 26 odstotkov ter v svoje poslovanje vpeljala standarde kakovosti.

Slika 1: Nova knjižnica Kampus, podružnica Univerzitetne knjižnice Reka, je bila odprta leta 2012 (<http://www.mojarijeka.hr/vijesti/na-kampusu-otvorena-podruznica-sveucilisne-knjiznice-rijeka/>)

V evropski finančni perspektivi 2014–2020 bo imela Hrvaška na voljo več kot 10 milijard evrov strukturnih in kohezijskih sredstev, ki jih bo verjetno med drugim namenila tudi razvoju knjižničarstva. Za uspešno črpanje evropskih finančnih spodbud pa bo potrebno predhodno sprejeti tudi skupne razvojne programe in akcijske načrte. Tudi v prihodnje bo zanimivo spremljati vse, kar se bo dogajalo v hrvaških specialnih in visokošolskih knjižnicah ter v okviru Hrvaškega knjižničarskega društva. Možnosti za uspešno nadaljevanje tradicionalno dobrega sodelovanja je še veliko.

Slika 2: Skupinska slika dela udeležencev 14. srečanja specialnih in visokošolskih knjižnic Hrvaške (<https://www.facebook.com/HKDrustvo>)

Literatura in viri:

1. Hebrang Grgić, I. in Špac, V., ur. (2014). *Knjižnice: kamo i kako dalje? : zbornik radova / 13. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica*, Opatija, 15.-18. svibnja 2013. Zagreb, Hrvatsko knjižničarsko društvo, 400 str. (Izdavanja Hrvatskoga knjižničarskog društva ; knj. 62)
2. Hebrang Grgić, I., ur. (2015). *Hrvatski znanstveni časopisi : iskustva, gledišta, mogućnosti*. Zagreb, Školska knjiga, 278 str.
3. Majstorović, Z. (2013). *Analiza stanja nacionalnog sveučilišnog knjižničnog sustava*. Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Matična djelatnost za visokoškolske i specijalne knjižnice. Pridobljeno 10. 8. 2015 s spletne strani: <http://www.nsk.hr/maticna-sluzba-za-sveucilisne-visokoskolske-knjiznice/>
4. Majstorović, Z. (2013a). *Analiza stanja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj*. Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Matična djelatnost za visokoškolske i specijalne knjižnice. Pridobljeno 10. 8. 2015 s spletne strani: <http://www.nsk.hr/maticna-sluzba-za-sveucilisne-visokoskolske-knjiznice/>
5. Majstorović, Z., Čelić-Tica, V., Leščić, J. (2013). Strategijski plan razvoja knjižnica: s posebnim osvrtom na zadaće Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56, št. 1-2, str. 35-70. Pridobljeno 10. 8. 2015 s spletne strani: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=170254
6. Odluka o obvezi pohrane znanstvenih, stručnih i popularnih radova u Repozitorij Instituta Ruđer Bošković – *FULIR*. Pridobljeno 10. 8. 2015 s spletne strani: <http://lib.irb.hr/web/hr/projekti/fulir/item/1897-rudjer-boskovic-institute-self-archiving-mandate.html>

Mojca Dolgan Petrič,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Knjižnica na oslu – ideja iz Kolumbije

Kar nekaj časa je že, ko sem si na internetu ogledala filmček o Knjižnici na oslu in njenem pobudniku z imenom Luis Humberto Soriano Bohorquez. Bila sem tako navdušena in ker sem po naravi radovedna, sem seveda iskala naprej. Našla sem še nekaj podobnih filmov, intervjujev z Luisom in se potrudila najti tudi njegov naslov. Tako se je začelo najino občasno dopisovanje in včasih me je v poštnem nabiralniku čakal tudi kakšen njegov klic na pomoč. Ker je tudi Luis knjižničar, sem se odločila, da njega in njegovo delo predstavim tudi v Knjižničarskih novicah.

Luis, bi se nam najprej predstavili?

Rodil sem se 6. junija leta 1970 v Valledupar Cesar. Skoraj vse življenje sem živel v Gloria Magdalena, mestu, ki ga imam nadvse rad in kjer sem skupaj z družino preživel najlepša leta. Tudi projekt Biblioburro – Knjižnica na oslu, v katerega je vključenih toliko otrok, me navdaja z globoko srečo. Poročen sem s čudovito žensko, Diano Arias, ki je pridna kot mravljica in me podpira v vsem. Z njo se lahko zares veselim življenja. Imava tri čudovite otroke, najstarejši je Carlos David, nato sta se nam pridružila še Susana in Juan Pablo. Moji otroci so trije zakladi, ki mi jih je podaril Bog. Na Univerzi v Magdaleni sem študiral španščino in književnost, poslušal sem tudi predavanja o vzgoji in njenem vplivu na družbo.

Zakaj ste ustvarili Biblioburro – Knjižnico na oslu?

Knjižnica na oslu se je rodila iz potrebe. V mestu Gloria Magdalena v mnogih četrtih ni bilo dovolj šol in učiteljev, otroci so ostajali tako rekoč nepismeni in to me je kar malo skrbelo. Doma sem imel veliko različnih knjig in želel sem jih podeliti z otroki. Tako sem nekega jutra iz hleva odvezal moja dva »brezdelna« osla, nanju nатовoril knjige in začel veliko pustolovščino. Krstil sem jo z imenom Biblioburro - Knjižnica na oslu. Alfa je oslica in Beto je osel, skupaj pa tvorita Alfa-Beto ali ABECEDO. Danes ima Biblioburro več kot osem tisoč knjig in z njim obiskujem tudi oddaljene indijanske skupnosti in veliko otrok v Magdaleni.

Je ta projekt v vaši deželi priznan in cenjen?

Počasi, zelo počasi so v Kolumbiji začeli ceniti ta projekt. Na začetku so me mnogi imeli za norca, a vedel sem, da uresničujem zamisel, ki bo dala mnogo sadov. Uradniki so se začeli zanimati za moje delo.

Projekt smo skupaj prenesli v nekatere skupnosti, kjer ni bilo šol in učiteljev. Moje geslo je vedno bilo: »Če nekje ni šol in učiteljev, jih moramo tja pripeljati, pa čeprav na oslovem hrbtu. Pomembno je izobraziti ljudi, da se bodo lahko učili iz knjig.«

Kakšni so bili začetki in katere okraje ste izbirali?

Začetki so bili težki. Ljudje so mislili, da se mi je zmešalo. Sam se za to nisem zmenil, a moja družina je bila zaskrbljena. Okraji so bili v tistih časih nevarni zaradi oboroženih paravojaških enot. Večkrat so me ustavili, a ker so videli, da je moje delo koristno, sem se hvala Bogu vedno izvlekel. Obiskoval sem oddaljene, skrite vasice, kamor tehnologija še ni prišla in ki jih zagotovo ne boste našli na zemljevidu Kolumbije. Kljub temu sem šel tja in sledilo je veliko dobrega.

Je bil odziv vedno pozitiven?

Na začetku se je veliko ljudem Knjižnica na oslu zdela nekaj neobičajnega, nevarnega, nepremišljenega in norega, a sčasoma so razumeli, da jim to pomaga in jim prinaša koristi.

Na kakšen način delate? Pridete s knjigami, ostanete nekaj časa... Kako načrtujete delo, kako sodelujejo otroci in kako se odzivajo?

Imam seznam okolišev in krajev, ki jih obiskujem. Seveda ne uspem vseh obiskati v enem dnevu, zato si naredim načrt po dnevih in potem krog ponovim. V vsak kraj moram priti pripravljen. Gradivo za delo pripravim v glede na teme, ki jih obravnavam. Torej izberem primerno gradivo in ga natovorim na osle. Pozajtrkujem in popijem dobro kavo, potem pa se začne moj obhod. Pot na oslu lahko traja osem ur, štiri tja in štiri nazaj.

Ko prispem v določen kraj, me pričakajo ljudje, posebno otroci. Otroci so srečni, ko me od daleč zagledajo na oslu! Zelo se razveselijo, njim se zdi lepo in dobro, kar delam, zato ker se v tem projektu učijo. Nato pričnemo z dejavnostmi. V vsakem kraju ostanem toliko časa, kolikor jih potrebujemo za dejavnosti, včasih dve ali tri ure, včasih več, odvisno od tega, kaj delamo.

Je ta projekt v vaši deželi nacionalnega pomena? Slišala sem, da je v Čilu to sestavni del ljudskih knjižnic. Je vaš cilj, da bi bilo več Knjižnic na oslu in podobnih izkušenj v vsej Latinski Ameriki?

Ta projekt je mednarodno sprejet, česar nisem niti pričakoval. Bil sem v Ekvadorju, Čilu, Vzhodnem Timorju, v Španiji... Povabijo me, da podelim izkušnjo Knjižnice na oslu in govorim o vplivu, ki ga ima. Radi bi čim bolj razširili idejo Knjižnice na oslu. V Čilu in Boliviji imajo Bibliollamas – Knjižnice na lamah. Tudi v Italiji je taka knjižnica, imenuje se Serafino. Pojavljajo se v Braziliji, v Vzhodnem Timorju, v Indiji in v različnih drugih deželah, kar je zelo opogumljajoče.

Mislite, da današnji otroci berejo manj kot nekoč? Imajo morda raje nove tehnologije?

V nekem smislu lahko rečem, da so otroci, posebno v mestih, prenehali brati, da so izgubili zanimanje za knjige, malo tudi zaradi novih tehnologij. Zato moramo ljudi ozaveštevati o pomenu knjig in o vsem dobrem, kar nam knjige dajo. Knjige nam razširijo obzorja. Tehnologijo pa moramo uporabljati le kot orodje, ne smemo se ji prepustiti. Sicer zanemarimo druge pomembne stvari, v tem primeru branje. Danes skupaj s Fundacion Biblioburro razvijamo projekt Biblioburro Digital. Radi bi obogatili naš program s pomočjo računalnika, projektorja, usb ključka, vzgojnih programov, kina na prostem. Moji učenci vedo, da vse to uporabljajo le kot orodje, zato ne bodo zamenjali knjig za tehnologijo. Na tem vztrajamo z vsemi močmi.

Slišala sem, da je vaš projekt vreča brez dna in da ne dosega pričakovanih rezultatov.

V nekem trenutku sem tudi sam mislil, da je tako in da gre vse navzdol. Toda potem sem sprevidel, da je moje delo zelo potrebno in koristno. Zato moja osla in jaz vemo, kaj je naše poslanstvo, zato nismo izgubili poguma in nadaljujemo.

Vas je presenetil mednarodni odmev vašega projekta?

Zelo. Tega nisem nikoli pričakoval. Vse sprejemam s poniznostjo. Ostajam preprost človek, ki živi normalno vsakdanje življenje. Delam to, kar mi je všeč, UČIM. In osla sta moja pomočnika.

Doživeli ste amputacijo noge. Kaj ste razmišljali v tem času in kako je z vami danes? Rekli ste, da imate še veliko dela.

Amputacija moje noge je posledica nesreče, ki sem jo imel pred nekaj leti. Med potjo je Beto, moj osel, začel dvoriti neki oslici. Začel je teči in ko sem ga skušal zaustaviti, sem padel in osel je padel name. Zaradi udarca sem imel poškodovano stegno. Bilo je zelo boleče, a ker sem vedno vedel, da se bo projekt nadaljeval, nisem bil žalosten, vse sem predal v Božje roke. In tako sem še vedno tu in nadaljujem z delom..

Nam lahko zaupate še kakšno anekdoto z vaših poti, na katerih vas spremljata Alfa in Beto?

Nekoč so mene in moja osla ustavili paravojaki. Zasliševali so me, morda so mislili, da moje delo ni pošteno. Potem uvideli, kako pomembno je. Nato je eden od vojakov prijel knjigo Paula Coelha in jo obdržal, ni mi je vrnil. Čez nekaj minut so me izpustili. Upam, da je temu človeku ta knjiga zelo koristila. V mojem projektu je deklica z imenom Gina. Ko sem jo spoznal, ni znala ne brati ne pisati. S pomočjo programa opismenjevanja se je tega naučila, potem pa je sama naučila brati in pisati še svoje starše in brate. Pravi, da bo učiteljica, ko odraste. To je res nekaj dobrega. Velikokrat sem doživljal težke trenutke. Ko moj osel Beto vidi oslice iz drugih krajev, se zelo vznemiri. Takrat moram razjahati, da.

Špela Pahor,
Mestna knjižnica Izola

Ptujski in ormoški knjižničarji obiskali knjižnico Monošter

V soboto, 6. junija 2015, smo zaposleni v Knjižnici Ivana Potrča Ptuj in Knjižnici Franca Ksavra Meška obiskali Porabje. V sklopu obiska smo si ogledali knjižnico Ferencca Mora v Monoštru.

Monošter je leta 1183 ustanovil kralj Bela III. V Monoštru je naselil cistercianske menihe, ki so zgradili samostan in ga poimenovali po bavarskem škofu sv. Gotthardu. Gospodarski razvoj kraja se je začel leta 1873, ko je bila zgrajena železniška proga do Gradca. Odpirati so se začeli številni industrijski obrati, ki so imeli vpliv tudi na mnoge družbene in socialne spremembe. Monošter je v začetku 20. stoletja postal mestece z najbolj razvito industrijo v Železni županiji. Razcvet Monoštra se je končal po prvi svetovni, v obdobju med obema vojnama in v socializmu pa je njegov razvoj kar zastal. Ob 800-letnici ustanovitve opatiije je kraj ponovno pridobil status mesta. Z vstopom Madžarske v Evropsko unijo pa je Monošter postal pomembno regijsko središče.

V času med obema vojnama se madžarske oblasti niso kaj dosti ukvarjale z narodnimi manjšinami, po letu 1948 pa so se odnosi z Jugoslavijo tako poslabšali, da so celo odpravili pouk v slovenskem jeziku. S spremembo ustave leta 1972 so manjšine na Madžarskem pridobile pravico do uporabe maternega jezika, nekaj let kasneje pa tudi prostor na radijskih valovih in na časopisnih straneh glasila Narodne novine. Po demokratičnih spremembah na Madžarskem je bila leta 1990 v Gornjem Seniku ustanovljena Zveza Slovencev na Madžarskem s sedežem v Monoštru. Pričel je izhajati časopis Porabje, porabski Slovenci pa najdejo svoj prostor tudi v radijskem in televizijskem programu. Leta 1998 so v Monoštru odprli Generalni konzulat Slovenije in Slovenski kulturno-informacijski center.

Danes na Madžarskem živi okrog 3.500 prebivalcev, ki govorijo slovensko.

V knjižnici v Monoštru sta nas prijazno sprejeli direktorica Piroška Molnar in bibliotekarka Agneš Horvath, za prevod pa je poskrbela gospa Andrea Kovacs s Konzulata Republike Slovenije v Monoštru. Knjižnica v Monoštru je bila ustanovljena leta 1954, že pred tem pa so delovali številni bralni krožki. Poimenovanje knjižnice so v letih delovanja spreminjali, leta 2004 pa so jo poimenovali po Ferencu Moriju, enem od očetov sistema sodobnih javnih knjižnic na Madžarskem. Danes je knjižnica v vlogi osrednje knjižnice.

Ko je leta 1983 Monošter dobil status mesta, je knjižnica postala mestna knjižnica in sedež mikroregije, kjer danes deluje 14 manjših knjižnic. Stavba, v kateri domuje, je bila zgrajena v času francoske revolucije, v njej pa je bila namenska šola. Približno 100 let kasneje je bila stavba nadgrajena.

Slika 1: Delovanje knjižnice nam je predstavila direktorica Piroška Molnar (na fotografiji v sredini levo). Foto: Daniel Šalamon.

Knjižnica razpolaga s približno 500 m² površine in 50.000 enotami knjižničnega gradiva. Zaposlenih je 7 knjižničarjev, ki imajo ob bibliotekarski tudi pedagoško izobrazbo. Knjižnica je pritlične prostore na lokaciji, kjer deluje, dobila leta 1964, leta 2000 pa še prvo nadstropje stavbe. V pritličju sta oddelek za odrasle in čitalnica, v prvem nadstropju pa oddelek za mlade bralce. V knjižnico je vključenih približno 2.300 uporabnikov, kar predstavlja 20 odstotkov populacije področja, ki ga knjižnica s svojo dejavnostjo pokriva.

Članarina za zaposlene znaša 2.000 forintov, za srednješolce 1.000 forintov, za upokoјence 500 forintov, otroci in mladi do 16. leta so članarine oproščeni. Knjižnica skladno z veljavnim cenikom nekatere storitve tudi posebej zaračunava, kot na primer telefonske rezervacije, pošiljanje gradiva na dom in uporabo interneta za nečlane knjižnice. V knjižnici so izjemno ponosni, da so osrednji center vseživljenjskega učenja, knjižnica pa je in še sodeluje v različnih tovrstnih projektih, ki jih delno sofinancira tudi Evropska skupnost. Izjemno dobro sodelujejo z učitelji in vzgojitelji v šolah in vrtcih, izvajajo pa tudi številne delavnice v različnih vzgojno-izobraževalnih ustanovah.

Tudi v knjižničarstvu na Madžarskem se odraža trenutna gospodarska situacija, saj so se sredstva za nakup knjižničnega gradiva v letu 2015 prepolovila v primerjavi z letom 2014. Knjižnica je za leto 2015 za nakup gradiva dobila 10.000 €, dodatno pa še 1.700 € za nabavo periodike. Občina kot ustanoviteljica prakticira vlaganje lastnih sredstev za nakup gradiva po sistemu, koliko sredstev vloži v tekočem letu, toliko jih dodatno prejme v naslednjem letu. Odpisane knjige knjižnica prodaja uporabnikom, tako pridobljena sredstva pa namenja za nakup novega sodobnejšega gradiva. Gradivo slovenske in nemške narodne skupnosti je ločeno postavljeno, in sicer v prostoru, kjer hranijo za lokalno skupnost pomembno gradivo.

Knjižnica je odprta od ponedeljka do petka od 8.30 do 17.30, v soboto od 8.30 do 12. ure. Posebej ponosni so na številne dejavnosti predvsem za mlade bralce, za katere v knjižnici organizirajo različne dejavnosti, literarne natečaje pa tudi poletne tabori. Občine Gornji Senik, Dolnji Senik, Sakalovce, Števanovce in seveda Monošter skladno s posebnim urnikom obiskuje tudi bibliobus Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota.

Ptujski in ormoški knjižničarji smo v zahvalo za prijazen sprejem kolegicam v knjižnici Monošter podarili komplet knjig, ki smo jih izdali v zadnjem obdobju v Knjižnici Ivana Potrča Ptuj. Tovrstni obiski knjižnic so dobrodošla oblika izmenjave izkušenj, dobrih praks, seznanjanje z različnimi načini dela in pristopi do uporabnikov ter medsebojnega druženja.

Matjaž Neudauer,
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj

Druženje v domu starejših Rakičan

Knjižničarji iz Pokrajinske in študijske knjižnice v Murski Soboti izvajamo enkrat mesečno literarna srečanja v Domu starejših Rakičan. To so naša druženja s knjigo. Na srečanjih beremo, poslušamo, razglabljam, vse je prilagojeno starostnikom, ki jim je tudi namenjeno.

Moje prvo srečanje v DOMU v RAKIČANU je bilo polno pričakovanja, a hkrati nekaj novega, kajti delati s starejšimi ljudmi je nekaj drugega. Ostalo mi je v lepem spominu. Malce se bom dotaknila same literarne aktivnosti. Čeprav se udeležijo našega srečanja v večini ženske, je med njimi tudi nekaj moških in ti so toliko bolj cenjeni. Ženske jim znajo prisluhniti.

Vsak teden se ob torkih in četrtek družimo med 10. in 11. uro dopoldan. Srečanja so sproščena, oskrbovanci (kot jih imenujejo v Domu) oz. naši udeleženci srečanja obujajo spomine na otroštvo, mladost, družino, rojstni kraj... Lepo jih je videti in poslušati, njihove življenjske zgodbe so različne in se me dotaknejo. Naša skupina šteje od 10 do 20 starostnikov, ki jih zanimajo različne teme. Radi poslušajo pesmi, poučne zgodbe, pravljice za odrasle... Prizadevam si, da je vsak posameznik viden in slišan. Zanimajo jih tudi teme povezane s pojmi zdravje, sreča, ljubezen.

O tem znajo veliko povedati. Na koncu poskušamo »izluščiti« neke skupne točke, ki so v tem okolju drugačne. Spodbujam jih k razmišljanju. Zaključimo v pozitivnem duhu in izberemo iztočnice za naslednje srečanje. Naše spremljevalke pa so knjige. Tisti, ki so bralci že od nekdaj, marsikatero knjigo poznajo. Najbolj jih navdušujejo zgodbe iz preteklosti, o njih zelo radi pripovedujejo. Večkrat se spomnijo pesmic iz šolskih dni. Marsikatero znajo celo zapeti.

Vsakega obiska so veseli, zavedam se, da potrebujejo prijazen pristop.

V juniju, ko smo se srečali in družili, je bil sončen dan, začutili smo ljubezen do narave, veselje, radost, toplino... Sonce nam je toplo sijalo skozi okno, prebrali smo pesem Toneta Pavčka.

*Na svetu si, da greš za SONCEM,
na svetu si, da gledaš SONCE,
na svetu si, da sam si SONCE
in da s sveta odganjaš-SENCE.
V očeh vseh nas je zasijalo sonce ...*

Prijetno se je srečevati s starostniki v Domu, druženja nas bogatijo. Vsak obisk v Domu je drugačen, vedno čutim nekakšno zadovoljstvo.

Slika 1: Druženje v domu starejših

Gabrijela Sečkar,
Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota

Kulturni dan v Kosovelovi knjižnici Sežana

Knjižnica je živ organizem. Samo povezana z okoljem, ožjim in širšim, resnično zaživi. Živo jo delajo gradivo in ljudje, ki segajo po njem ali zgolj pridejo v knjižnico kot v dnevno sobo.

Knjižničarji smo najbolj veseli obiska. Še posebej mladih. Kosovelova knjižnica Sežana izvaja, tako kot ostale splošne knjižnice, številne dejavnosti za mlade. Poleg Bralnega palčka, projekta Rastem s knjigo, ur pravljic, ki jih knjižničarke obarvajo v pravljичne ure, raznih predstav in razstav, delavnic, rednega obiska učencev prvega triletja in vrtcev iz zamejstva nas včasih doleti prijetno presenečenje, kakršno smo doživeli v četrtek, 21. maja 2015.

Za knjižnico bi to lahko bil čisto navaden dan. Pa se je zgodilo drugače. Že kak mesec pred tem smo prejeli klic knjižničarke Mirjam Francetič iz Osnovne šole Pivka s prošnjo, da bi učenci od prvega do petega razreda, ki so opravili bralno značko, preživeli dopoldan pri nas. Z veseljem smo se odzvali na klic in pripravili program za 222 učencev. Dejavnosti so potekale na treh lokacijah in v sodelovanju z drugimi javnimi zavodi: na Kosovelovi domačiji v Tomaju, v Botaničnem vrtu v Sežani in v Kosovelovi knjižnici v Sežani. Pri izvedbi programa pa je sodelovalo osem bibliotekark ter tri osnovnošolke iz OŠ Antona Šibelja - Stjenka Komen.

Učenci so bili razdeljeni v dve skupini. Ena se je odpravila na Kosovelovo domačijo v Tomaj, druga pa v Sežano, nakar sta se zamenjali. Vse učence sta v Tomaju sprejeli skrbnica Dragica Sosič in bibliotekarka Lara Tavčar, ki sta jih seznanili z življenjem družine Kosovelovih, zlasti pa Srečka Kosvela.

V knjižnici smo najprej gostili 142 četrtošolcev in petošolcev. Kljub temu, da je bil ta dan v Botaničnem vrtu velik obisk, smo lahko v njem predstavili zgodovino parka in družino Scaramangà, ki je park zasnovala. Medtem ko so petošolci so spoznavali knjižnično dejavnost v prostorih knjižnice sta bibliotekarka Patricija Dodič in prostovoljka Eda La Vita vodili po parku četrtošolce, nato sta se skupini zamenjali.

V knjižnici so se učenci razdelili v tri skupine, ki so se sešle:

Razred/Čas	1. skupina- 4. razred	2. skupina- 5. razred
8.30-8.50 9.30-9.50	Študijska soba	Mladinski oddelek
8.50-9.10 9.50-10.10	Mladinski oddelek	Ogled knjižnice
9.10-9.30 10.10-10.30	Ogled knjižnice	Študijska soba

V študijski sobi je direktorica knjižnice Magdalena Svetina Terčon predstavila dejavnost splošne knjižnice v primerjavi s šolsko knjižnico, stalno razstavo del pesnika Srečka Kosvela in prvo izdajo Valvasorjeve Slave vojvodine Kranjske. Ob tem so učenci spoznavali tudi osnove ravnanja z domoznanskim gradivom in starimi knjigami. Poleg tega dela se je učencem zdela najbolj zanimiva miniatura knjižnica, ob kateri so dobili tudi nekaj osnovnih informacij o obliki knjige skozi zgodovino.

Knjižničarki Maja Razboršek in Anja Devetak sta na mladinskem oddelku učence popeljali skozi postavitev knjižničnega gradiva in opremo knjižnega gradiva. Nato pa so si učenci v njunem spremstvu ogledali še ostale oddelke v knjižnici.

Po 10.30 so v knjižnico vstopili učenci prvega triletja. Kar 142 jih je bilo. Tudi njih smo razdelili v tri skupine, in sicer takole:

Razred/Čas	1. razred	2. razred	3. razred
10.30-11.00	Pravljica	Mladinski oddelek	Botanični vrt
11.00-11.30	Botanični vrt	Pravljica (vsi)	Mladinski oddelek
11.30-12.00	Mladinski oddelek	Botanični vrt	Pravljica

Poleg obiska Botaničnega vrta in spoznavanja ureditve gradiva na Mladinskem oddelku so učenci uživali ob pravljici Klip klop, ki jo ob glasbeni spremljavi učenek OŠ Antona Šibelje – Stjenka Sinje Spasenič Likar, Lucije Godnič in Ane Milanič pripovedovala bibliotekarka Marija Umek. Skrbno načrtovan obisk, ob katerem smo uživali tako učenci s svojimi učitelji kot tudi strokovni delavci Kosovelove knjižnice Sežana, ni vplival na tekoče delo v knjižnici.

Slika 1: Predstavitev domoznanskega gradiva. (arhiv knjižnice)

Slika 2: Skupina osnovnošolcev na mladinskem oddelku. (arhiv knjižnice)

Magdalena Svetina Terčon,
Kosovelova knjižnica Sežana

Strokovno izpopolnjevanje referenčnih knjižničark Centralne medicinske knjižnice na Univerzi v Yorku

Povzetek

Stalno strokovno izpopolnjevanje v času hitrega razvoja medicine in tehnologije bistveno prispeva k obogatitvi knjižničnih storitev. Tudi v Centralni medicinski knjižnici Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani se zavedamo pomembnosti stalnega strokovnega izpopolnjevanja, zato smo se leta 2014 v centru York Health Economics Consortium (Univerza v Yorku, Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska) udeležili tečajev na temo zahtevnega iskanja biomedicinske literature, obenem pa smo se seznanili z delovanjem medicinske knjižnice Univerze v Yorku. Pridobljena znanja predstavljajo korak bliže partnerskemu sodelovanju z uporabniki knjižnice, predvsem z zdravniki in raziskovalci, za kar si močno prizadevamo.

O mestu York

Mesto York naju je navdušilo tako zaradi starega mestnega jedra, kot tudi zato, ker znajo meščani svojo zgodovino in kulturo predstaviti na zanimiv in všečen način. Vse značilnosti starega srednjeveškega mesta nosi mestno središče, ki je obdano z dobro ohranjenim obzidjem iz rimskega obdobja. Sprehodili sva se po obzidju, od koder sva občudovali mestno središče z zgodovinskimi znamenitostmi. Z vsakega koraka na obzidju se je pogled ustavil na mogočni gotski katedrali iz 14. stoletja, ki je priznana kot ena najlepših angleških katedral. Katedrala je druga največja v Evropi, takoj za kölnsko, prav tako zgrajeno v gotškem stilu.

Že pred obiskom mesta, ko sva prebirali o znamenitostih, sva se navdušili nad vikinškim muzejem. Obisk muzeja naju ni razočaral, saj nudi vse tisto, kar nudijo reklamni oglasi. Skozi muzej vozi vlakec, s katerega gledamo na zgodovinske objekte in figure. Imeli sva občutek, da podoživljava zgodovinsko resničnost, saj je v muzeju vsakodnevno življenje vikinškega prebivalstva iz 9. stoletja zelo slikovito in realistično prikazano in je v popolnem nasprotju s splošno razširjenim pogledom na Vikinge in njihovo bojevitost. Značilnost Vikingov v Yorku je bila, da so bili miroljubni, ukvarjali so se s poljedelstvom in bili začetniki masovne proizvodnje, bili uspešni trgovci in so tudi veliko potovali. Mesto je ponosno na svojo zgodovino, tudi na Vikinge, ki so ga naseljevali v 9. stoletju, zato vsako leto zgodaj spomladi priredi festival, posvečen njihovim davnim prednikom.

Mesto pa ni bogato samo v zgodovinski in kulturni ponudbi, temveč nudi odličnost tudi v izobraževanju. Če so v nekaterih angleških mestih znane stare univerze, kot npr. Imperial college v Londonu, ki je nastala že v 19. stoletju, pa deluje tu univerza šele od leta 1963.

Kljub temu, da je nastala relativno pozno, se ponaša z odličnostjo, enakopravnostjo in deluje po načelih enakih možnosti za vse. Ob ustanovitvi je štela samo 230 študentov, toda v manj kot 50 letih je postala ena izmed vodilnih svetovnih univerz, na kateri študira okoli 16.000 študentov z vsega sveta. Uvršča se med 10 najboljših v Veliki Britaniji oz. med 20 najboljših na svetu. Univerza ima sodobno opremljeno knjižnico, ki nudi okoli 1200 študijskih mest. Na univerzi od leta 1986 deluje center York Health Economics Consortium (YHEC), ki je bil ustanovljen z namenom, da vodi raziskave s področja zdravstvene učinkovitosti in s področja metodologije sistematičnih preglednih člankov. Naloge centra so, da organizira številne tečaje o zahtevnih tehnikah in strategijah iskanja biomedicinske literature.

Strokovno izpopolnjevanje v tujini

Centralna medicinska knjižnica je osrednja knjižnica za medicino, ki nudi storitve uporabnikom iz vse Slovenije, zato skrbi za redno seznanjanje z novostmi s področja medicinskega knjižničarstva, da lahko svojim uporabnikom ponudi sodobne in kakovostne storitve. Zaposleni se tako udeležujemo številnih seminarjev ter tečajev doma in v tujini. Posebno pozornost posvečamo tudi iskalnim tehnikam za potrebe raziskovalnega in kliničnega dela. Iskanje le-teh zahteva veliko spretnosti in poznavanja iskalnih strategij. Avtorici članka sva se leta 2014 v YHEC udeležili treh tečajev na temo zahtevnega iskanja biomedicinske literature: »Razumevanje iskalne strategije«, »Zahtevno iskanje literature za potrebe sistematičnih preglednih člankov, vrednotenja zdravstvenih tehnologij in priprave smernic« ter »Iskalni filtri, besedilne analize in besedilno rudarjenje«.

Tečaj Razumevanje iskalne strategije

Na tečaju »Razumevanje iskalne strategije« so nas poučili, kako učinkovito oblikovati iskalno strategijo za uspešno reševanje informacijskega problema na področju medicine. Namen iskalne strategije je skrbno načrtovati in organizirati izraze za iskanje v bazah podatkov z namenom, da pridobimo čim več relevantnih odgovorov. Vsakemu informacijskemu problemu oz. potrebi sledi raziskovalno vprašanje, na podlagi katerega pred iskanjem določimo vsebinske komponente, ki so osnova za oblikovanje iskalne strategije. Dobro oblikovana iskalna strategija nam pomaga, da najdemo čim bolj relevantne rezultate. Oblikujemo jo s pomočjo deskriptorjev in ključnih besed, logičnih operatorjev, krnjenja na podlagi raziskovalnega vprašanja in pripadajočih vsebinskih komponent. Cilj vsake iskalne strategije je, da dosežemo čim boljše rezultate, zato z njo ne smemo biti prehitro zadovoljni. Treba jo je večkrat ponoviti, pregledati, popraviti, nato pa napisati še poročilo o rezultatih.

Predavatelji so nas poučili, da ni najboljša iskalna strategija, da lahko k reševanju vprašanja pristopimo različno. Vsak posameznik je prikazal svoj pristop in oblikoval svojo iskalno strategijo.

Nato smo predstavili svoje rezultate drug drugemu. Namen tega je bil, da smo razmišljali o postopku, slišali pristope drugih in kritično razmišljali. Nato smo pod mentorstvom predavateljev izbrali najbolj relevantne izraze, sinonime in oblikovali skupno iskalno strategijo z uporabo logičnih operatorjev. Sledilo je ponovno kritično ovrednotenje iskalne strategije, predvsem pa smo se osredotočili na funkcionalnosti sistema, v katerem smo iskali. Ko smo tako dodelali iskalno strategijo, smo definirali še časovno obdobje, iz katerega smo želeli dobiti članke, jezik in želeno tipe študij. Ob takem poteku svojega dela smo ugotavljali, da je oblikovanje strategij zahtevno delo. Potrebno je dobro poznavanje tematike ob hkratnem obvladovanju tehnike iskanja. Najboljše rezultate pa seveda prinese sodelovanje informacijskega in medicinskega strokovnjaka.

Tečaj zahtevnega iskanja literature za potrebe sistematičnih preglednih člankov, vrednotenja zdravstvenih tehnologij in priprave smernic

Na tečaju smo se seznanili z naprednimi tehnikami iskanja literature predvsem za potrebe sistematičnih preglednih člankov, ki predstavljajo najvišjo stopnjo dokazov v z dokazi podprti medicini. Izvedeli smo, da mora biti iskanje izvedeno sistematično in na način, da zajame vso relevantno literaturo. Strokovnjakom s področja biomedicine v tujini pogosto prav v tej stopnji priskočijo na pomoč medicinski knjižničarji oz. informacijski specialisti, ki tako prevzamejo zelo pomembno vlogo. Udeleženci tečaja, bolj ali manj izkušeni knjižničarji, smo imeli možnost za nekaj ur vstopiti v svet izkušenih informacijskih specialistov, ki se že vsaj dve desetletji intenzivno ukvarjajo z iskanjem literature za sistematične pregledne članke, in ki znajo povedati, da je to področje izredno zahtevno in odgovorno.

Z nami so podelili veliko nasvetov in izkušenj. Med drugimi so nam predstavili programe, ki nam pomagajo prepoznati pomembne iskalne pojme, ter nam pokazali različne načine oblikovanja iskalnih strategij, poudarili pa so tudi pomembnost strokovnega pregleda končne iskalne strategije. Opozorili so nas še, da moramo iskati po vseh relevantnih bazah podatkov, ne le tistih, ki jih poznamo.

Tečaj "Iskalni filtri, besedilne analize in besedilno rudarjenje"

Na tečaju "Iskalni filtri, besedilne analize in besedilno rudarjenje" smo spregovorili o iskalnih filtrih, in sicer kaj sploh iskalni filtri so, kakšen je njihov namen, kako jih uporabljamo, kako so sestavljeni in kakšna je njihova učinkovitost. Iskalni filtri so pravzaprav preizkušene in preverjene iskalne strategije, katerih namen je omejiti rezultate iskanja na npr. tip študije, starostno kategorijo, ipd. Preprosto jih kombiniramo s preostalimi iskalnimi izrazi s področja, ki nas zanima. Pred uporabo iskalnega filtra se moramo dobro pozanimati, s kakšnim namenom je bil ustvarjen, in ali ustreza našemu iskanju.

Informacije o iskalnem filtru pridobimo v članku, v katerem je bil iskalni filter objavljen.

Seznani so nas tudi z inovativnimi programi, ki omogočajo besedilno analizo (text analysis) in besedilno rudarjenje (text mining) ter posledično olajšajo tvorbo učinkovite iskalne strategije.

Medicinska knjižnica Univerze v Yorku

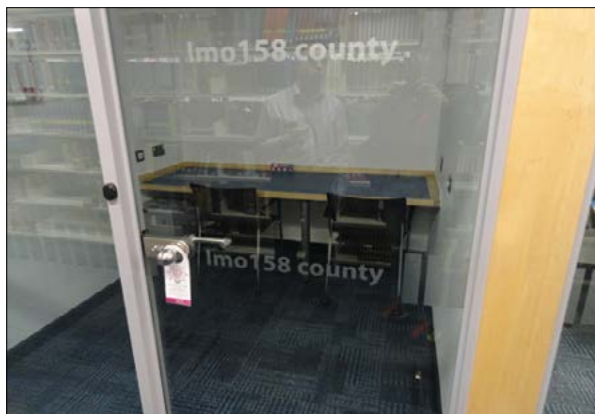
Ena izmed udeleženk - Nana Turk je obiskala tudi njihovo medicinsko knjižnico. Sprejel jo je predstavnik knjižnice, ki ji je pokazal prostore in predstavil značilnosti knjižnice. Knjižnica se imenuje J B Morell Library po ustanovitelju Univerze v Yorku. V knjižnici, ki nudi vse relevantne elektronske medicinske vire, je še vedno na voljo preko milijon tiskanih publikacij, tako monografskih kot serijskih.

Vse gradivo nudi uporabnikom v prostem pristopu, ki ga izposojajo in vračajo na posebnih avtomatih. Uporabniki naročajo, podaljšujejo, rezervirajo gradivo izključno prek spleta. Gradivo, ki ga naročijo, jim knjižničarji pripravijo, uporabniki pa si jih nato izposodijo sami, saj knjižničarja izposojevalca tam ne poznajo. Če imajo uporabniki informacijski problem, so jim v pomoč informacijski strokovnjaki za enostavnejša vprašanja in informacijski specialisti za zahtevnejše poizvedbe. Uporabnikom ni treba plačevati članarin in zamudnin. Poravnati morajo le stroške zamudnin za gradivo, ki ga uporabnik ni pravočasno vrnil, ga je pa v tem času rezerviral nekdo drug.

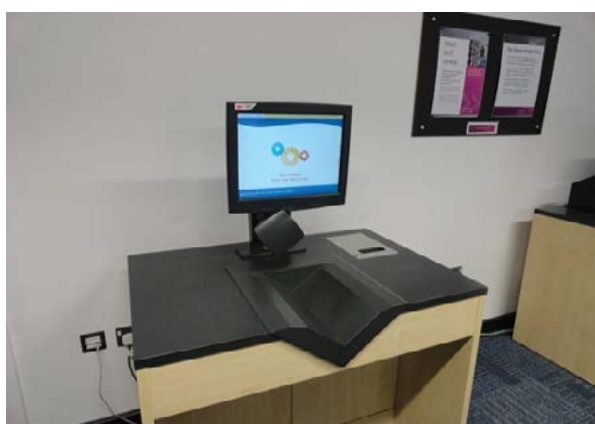
Knjižnica skrbi za red z obširnim knjižničnim redom, podrobno prikazuje ureditev knjižnice ter podaja navodila glede vedenja uporabnikov. Napisi v knjižnici uporabnike opozarjajo na priporočeno glasnost glede na namen prostora. Poskrbeli so tudi za študente, ki delajo seminarske in diplomske naloge in morajo uporabiti statistične analize pri izračunih. Pomagajo jim študenti matematike, in sicer tako, da postopke izračunov prikazujejo kar na stenah, s katerih lahko napisano po končanem delu izbrišejo. Knjižnica je resnično privlačna tako v opremljenosti kot storitvah. Trudi se čim bolj zadovoljevati uporabnikove informacijske potrebe. V pomoč so jim rezultati standardiziranega vprašalnika za spremljanje kakovosti knjižničnih storitev Libqual+.

Slika 1: Stoli, ki nudijo udobje pri študiju (Foto: Nana Turk)

Slika 2: Prostor za miren študij (Foto: Nana Turk)

Slika 3: Naprava za izposajo in vračanje gradiva (Foto: Nana Turk)

Zaključek

S strokovnim izpopolnjevanjem v tujini prestopamo meje znanega iz lokalnega okolja in prenašamo nova spoznanja v svoje okolje. V primeru knjižnic lahko nova znanja prispevajo k razvoju knjižničnih storitev in dejavnosti ter večji konkurenčnosti knjižnice v lokalnem in širšem okolju.

Iskanje literature za področje biomedicine je priložnost za partnersko sodelovanje informacijskih strokovnjakov z zdravniki oziroma raziskovalci. V tem procesu različni strokovnjaki prispevajo svoja specifična znanja: knjižničar poznavanje in razumevanje iskalnih sistemov in iskalnih strategij, biomedicinski strokovnjak poznavanje svojega raziskovalnega oz. kliničnega področja. Z novo pridobljenim znanjem bomo uporabnikom CMK lažje pomagali pri zahtevnejših informacijskih problemih in potrebah, hkrati pa smo korak bližje partnerskemu sodelovanju z uporabniki knjižnice.

Predstojnici CMK se iskreno zahvaljujeva za spodbudo in podporo pri dodatnem izobraževanju.

Nana Turk, Vesna Cafuta,
Centralna medicinska knjižnica

Pregledna razstava ob 100-letnici akademika pom. akad. dr. Antona Vratuše

Ob izjemnem življenjskem jubileju akademika dr. Antona Vratuše, ki je 21. februarja letos dopolnil visokih 100 let, se v letu 2015 vrstijo različne slovesnosti in prireditve v čast temu prekmurskemu rojaku, tako da lahko to leto upravičeno imenujemo tudi Vratuševo leto. Ena od takih je potekala 22. junija tudi v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Po predstavitvi znanstvene monografije Jezikoslovna in literarna misel Antona Vratuše, ki je skupen projekt Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije in Pomurske akademsko znanstvene unije, je bila na ogled tudi pregledna razstava o življenju in delu akademika dr. Antona Vratuše, ki jo je pripravil mag. Franc Kuzmič. Razstava je bila prenesena iz Prešernove dvorane SAZU v Ljubljani, kjer je bila na ogled že ob slovesnosti 100. letnice akademika dr. Antona Vratuše. Razstava je bila zasnovana kronološko, saj je zajela celotno življenje in delo akademika pom. akad. dr. Antona Vratuše. Na razstavnih panojih je bila v sliki in besedi predstavljena življenjska pot slavista, politika, diplomata in borca NOB po področjih, in sicer njegovo izobraževanje, zaposlitev, znanstveno in politično delovanje ter samostojna dela in publikacije. V vitrinah pa so bili na ogled njegovi rokopisi, samostojna dela, razni članki, originalni izvod doktorske disertacije iz leta 1941, razni zapiski in fotografsko gradivo. Razstavno gradivo so poleg avtorja razstave, mag. Franca Kuzmiča, prispevali tudi sam dr. Anton Vratuša, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota ter Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana. Ob razstavi je izšla tudi zloženska z besedilom mag. Franca Kuzmiča, oblikovala pa jo je Andreja Benko.

Razstava, ki je na enem mestu podala najpomembnejše podatke o življenju in poslanstvu akademika dr. Antona Vratuše, je bila na ogled do 31. julija 2015 in je bila v domačem okolju zelo dobro obiskana. Obiskovalci so namreč na enem mestu podrobneje spoznali prehojeno ustvarjalno in uspešno pot svojega rojaka, akademika pom. akad. dr. Antona Vratuše, od mladih nog pa do njegovega pomembnega poslanstva, ki ga je širil doma in na tujem ter ga nadvse aktivno uresničuje še danes.

Slika 1: Razstava ob 100-letnici rojstva Antona Vratuše

Klaudija Sedar,
Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota

Se bodo knjižnice poslovile od e-knjig?

Delo, 8. 6. 2015, leto 57, št. 131, str. 3 (Peter Rak)

Si bo mogoče elektronske knjige v slovenskih splošnih knjižnicah v sistemu Biblos izposojati le še do oktobra? Po ustavljenem razpisu ministrstva za kulturo za izbor izvajalca informacijske podpore oddaljenemu dostopu do e-knjig se to prav lahko zgodi, druga možnost je enormno, kar trikratno povišanje članarine, kar pa seveda ne pride v poštev. Direktor založbe Beletrina Mitja Čander napoveduje ugašanje sistema, če sredstev ne bo, prav tako pa opozarja na ne tako preprosto problematiko, saj je v sistem Biblos vključenih kar 46 knjižnic in 60 založb. Od ministrstva zato pričakujejo ponovitev razpisa, kar pa je malo verjetno, da se bo zgodilo.

66 let Mariborske knjižnice

Večer, 10. 6. 2015, leto 71, št. 133, str. 18 (ise)

Mariborska knjižnica bo praznovala že 66. obletnico. Praznovanje se bo začelo z 20-kilometrskim tekom med mestnimi enotami knjižnice, sledile bodo pravljичne ure, koncerti in druge aktivnosti. Prav tako bo Mariborska knjižnica vsem zamudnikom omogočila vračilo knjig s polovičnim odpisom dolga. Po približno 20 letih se knjižnica poslavlja tudi od znamenitega logotipa, sovice s knjigo. Nov logotip bo sicer ohranil rumeno barvo in simbol sove, hkrati pa mu bo dodan še simbol neskončnosti. V knjižnici pa sicer ob visokem jubileju prvenstveno opozarjajo tudi na prostorsko stisko njihove osrednje enote na Rotovškem trgu, v kateri knjižničarji že predolgo delajo v res slabih pogojih.

Poletno branje navdušuje mlade

Delo, 13. 6. 2015, leto 57, št. 136, str. 14 (Andreja Žibret)

V Mestni knjižnici Ljubljana nadaljujejo projekt Poletavci – poletni bralci, v katerega so vključeni otroci, stari od sedem do dvanajst let. Otroci bodo tako kot doslej, brali pol ure na dan, trideset dni, kar želijo: časopise, stripe, knjige, revije, recepte, turistične vodnike in drugo. Prebrano zapisujejo v seznam na zgibanki, odrasla oseba pa branje potrdi s podpisom. Letos pa je knjižnica začela še s projektom Najpoletavci, namenjenim mladostnikom od 13. do 16. leta. Prebrati morajo tri knjige in o njih napisati kaj zanimivega na spletni strani knjižnice. Knjižničarji z veseljem ugotavljajo, da je otrok, ki sodeluje v projektu in redno berejo, vsako leto več. Lani je bilo poletalcev že 1250. Zaključek poletnega branja bo 18. septembra v Parku slovenske reformacije in bo športno obarvan. Glavna nagrada za poletavce bo rolka, za najpoletavce pa tablični računalnik.

Knjige za otroke oživljajo šest desetletij

Večer, 16. 6. 2015, leto 71, št. 138, str. 23 (Slavko Podbrežnik)

Te dni je Knjižnica Ivana Potrča Ptuj s kulturnim dogodkom zaznamovala 60 let delovanja Mladinskega oddelka. Začetki mladinskega knjižničarstva na Ptuj segajo v leto 1955, ko je nastala Pionirska knjižnica na skromnih 18 kvadratnih metrih površine in z nekaj več kot 600 enot gradiva, primerne za mladino in odrasle. Novo obdobje v zgodovini mladinskega knjižničarstva se je začelo avgusta 1944, ko so se preselili v današnje, 426 kvadratnih metrov velike, prostore. Otrokom in mladim je tako danes na voljo več kot 62.000 enot gradiva, knjižničarji pa se trudijo, da se mladi bralci počutijo dobrodošle in da v njih budijo željo po branju in poslušanju pravljic, ki imajo v knjižnici prav posebno mesto. Kulturni dogodek je bil preplet pripovedovanja pravljic, lutkarstva in petja mladinskega pevskega zbora, razmišljajo pa že, da bi dogodek ponovili.

Še dobro, da je zmanjkalo goriva

Dnevnik, 19. 6. 2015, leto 65, št. 141, str. 10 (Darja Valenčič)

Na mirno zimsko soboto, 29. januarja 1944, so Ljubljanci zvedavo pogledovali v nebo. Slišati je bilo nenavaden pojemajoči ropot motorja, poštnega letala, kot se je kasneje izkazalo. Komaj dve leti za tem, ko je ljubljanska univerza končno dočakala svojo knjižnico, je vanjo treščilo nemško letalo. Letalo je predrlo streho nad čitalnico, zdrselo po vsej dvorani in se ustavilo pri stekleni steni ob Vegovi ulici. Tedaj naj bi eksplodiral bencin in požar je zajel vso dvorano. Požar se zaradi visokega požarnega zidu ni nadaljeval v skladišče in druge oddelke, je pa ustanova izgubila več deset tisoč enot gradiva. Od 50.000 zvezkov, jih je knjižničarjem uspelo pri življenju ohraniti le 4000. Na srečo je bila knjižnica zaradi pomanjkanja kurjave za ogrevanje tisti teden zaprta, tako da nezgoda ni terjala veliko življenj.

Izbrala in priredila Nataša Logar Andič,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Knjižničarske novice so informativni bilten, ki seznanja slovenske knjižnične delavce s tekočimi dogajanji in novostmi v stroki. Objavlja strokovne članke, poročila s strokovnih posvetovanj, srečanj in sestankov, prispevke o pomembnih dogodkih in novostih v knjižnicah, prispevke o projektih, v katerih sodelujejo knjižnice, intervjuje, mnenja in ocene, spominske in podobne zapise, obvestila in razpise ter obvestila o prireditvah, posvetih in drugih strokovnih dogodkih.

Navodila za pripravo prispevkov

Jezik objavljenih prispevkov je praviloma slovenski, v skladu z odločitvijo uredništva, pa tudi angleški. Avtorji morajo uredništvu poslati jezikovno pravilno besedilo. Prejetih tekstov uredništvo ne lektorira. Avtor tudi v celoti odgovarja za vsebino prispevka. Avtorsko pravico do objavljenih prispevkov ima izdajatelj publikacije, avtor obdrži moralne avtorske pravice.

Naslov prispevka mora biti kratek in jasen, dopolni se lahko s podnaslovom. Pri poročilih s strokovnih posvetovanj in drugih srečanj naj bodo v naslovu/podnaslovu prispevka navedeni naslov posvetovanja oziroma srečanja ter kraj in datum dogodka.

Pod naslovom naj bo naveden avtor prispevka (oziroma avtorji), in sicer vedno v polni obliki (ime in priimek). Če je avtorjev več, naj sami določijo vrstni red imen avtorjev. Poleg imena avtorja je treba navesti tudi sedež ustanove, kjer je avtor prispevka zaposlen ali ime fakultete, če je študent, ter elektronski naslov avtorja. Tudi pri večjem številu piscev je treba pri vsakem posamezniku navesti vse zahtevane podatke. Pri citiranju virov naj avtorji upoštevajo navodila revije Knjižnica. Dolžina prispevka naj ne presega 20.000 znakov (vključno s presledki).

Prispevek lahko poleg teksta vsebuje tudi slike (preglednice, diagrame, fotografije ipd.). Vsaka slika naj ima zaporedno številko in naslov. Če avtor slik ne vključi v besedilo prispevka, naj bo v njem jasno označeno, katera slika sodi na določeno mesto v tekstu. Pri vsaki sliki je treba navesti tudi njeno avtorstvo (avtor je lahko pisec prispevka ali kdo drug). Pri portretni fotografiji je potrebno navesti tudi imena oseb v polni obliki (ime in priimek), in sicer z začetno navedbo »Od leve proti desni:...«. Avtor prispevka mora uredništvu predložiti pisne izjave oseb na portretni fotografiji, da se strinjajo z javno objavo fotografije v Knjižničarskih novicah. Slikovno gradivo lahko avtorji priložijo tudi v JPG ali PNG formatu.

Z oddajo prispevka uredništvu se šteje, da avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani in elektronski obliki Knjižničarskih novic.

Pošiljanje prispevkov

Prosimo, da članke in prispevke pošljete uredništvu publikacije v elektronski obliki, in sicer na naslov knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si. Prispevki niso honorirani.

Uredništvo Knjižničarskih novic

